

Geçmişten Günümüze Münâfıkların Değişmeyen Faaliyetleri (Asr-ı Saadet ve Nifâk Eylemleri)

İbrahim Halil Erdoğan*

ORCID: 0000-0002-8081-1895

Öz

Tarihe bakıldığı zaman hakkın hâkim olduğu yerde batıl da varlığını sürdürmüştür. Bu anlamda nifak hareketinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu söylemek mümkündür. İslâm tarihinde ise bu yapının ilk emareleri, müslümanların organize bir yapıya sahip olmaya doğru yol aldığı ve teşkilatlanma sürecine girdiği Medine döneminde görülmektedir. Hicretin II. yılında yapılan Bedir Gazvesinin, müslümanların mağlubiyeti ile sonuçlanacağı beklentisinde olan bir grup yahudi ve müşrik, zahiren müslüman gibi görünmek zorunda kalmışlardır. İslâmî literatürde münafık diye adlandırılan bu muhalif gruplar, kısa zamanda kendi oluşumlarını başlatarak devleti içten çökertme eylemlerine girişmişlerdir. Medine'deki eğitimi ele geçirmekle işe başlayan münafıklar, Kuba Mescidi civarındaki ev oturmaları ile ilk faaliyetlerini başlatmışlardır. Bu anlamda Münafık başı Übey b. Selûl'un yeğeni Ebû 'Âmir adındaki kişinin evini seçmişlerdir. İlerleyen zaman içerisinde bu oturmalarını meşru bir zemin üzerine kurmak isteyen münafıklar Ebû 'Amir'in talimatıyla mescit adını verdikleri bir bina inşa ederek faaliyetlerini burada sürdürmüşlerdir. Böylece barış zamanında toplumsal huzuru bozma adına bölücü faaliyetlerde bulunma; Hz. Muhammed'e gelen vahyi küçümseyip, taraftarlarını Kur'an'dan uzak tutmaya çalışma; peygamberin şahsını ve ailesini hedef alan şantaj hareketlerinde bulunma; savaş ortamlarında ordunun cesaretini kırma, dış bağlantılarla düşmana avantaj sağlayan yollara başvurma, Peygambere karşı suikast girişimleri ve devleti içten çökertmeye çalışarak paralel bir devlet yapılanması şeklinde terör faaliyetleri içinde olmuşlardır. Gizli bir örgüt olan münafıkların bu davranışları karşısında, bir taraftan Kur'an âyetleri bu kimselerin örgütsel faaliyetlerini deşifre ederek engellerken, diğer taraftan Hz. Peygamber de üstün siyasi dehasıyla, kurdukları hile ve entrikaları bertaraf etmeye çalışmıştır. Daha önce ortaya koyduğumuz bir çalışmada "Geçmişten Günümüze Münafıkların Değişmeyen Karakteri" Kur'an'ın nitelemesi ile ortaya konulmuştu. Bunların karakterinin geçmişten günümüze değişmediğine, kişi ve şahısların ölümüyle, kişilik ve şahsiyetlerin yok olmadığına dikkat çekilmişti. Bu çalışmada ise Kur'an âyetlerinin ortaya koyduğu münafık tiplemesinin asr-ı saadette ortaya koydukları kaos, fitne, şantaj, darbe teşebbüsü ve paralel devlet yapılanmaları gibi eylemlerinden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kelam, İman, Nifâk, Münâfık, Fetö, Terör

Gönderme Tarihi: 10/11/2018

Kabul Tarihi: 10/12/2018

*Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, E-posta:

ihalilerdogan@akdeniz.edu.tr

**The activities of the hypocrites are unchanged from the
past to the present
(Their activities in the era of the Prophet)**

Abstract

When you look at history, the more you dominate the falsehood, the hypocrisy appears with it. In this sense, it can be said that the movement of Naqaf is as old as the history of mankind. The first signs in the Islamic history of this structure appear during the period of the city where Muslims move towards a structured structure and enter into the process of organization. In the second century of immigration, a group of Jews and polytheists who were expecting to be the invasion of Badr defeat Muslims to appear to Islam apparent. These opposition groups called the hypocrites of their own organizations in a short time and began to undermine the state internally .The hypocrites began their work by taking their first training and activities in the city with the home settlements around the Cuban Mosque. In this sense, they chose the house of the nephew of the head of the bin Abu bin Saloul, who is called Abu Amer. In the near future, the hypocrites will continue to work in a legitimate area by building a mosque called Al-Dirar mosque . Thus, in order to spoil social peace in times of peace and to create chaos, to diminish the revelation of Muhammad and to try to keep his followers away from the Qur'an; to engage in blackmailing attacks against the people and the Prophet's family; they were involved in terrorist activities in the form of a parallel state structure The courage of the army in a war environment, the use of means to benefit the enemy through external links, the organization of assassinations against the Prophet and the destruction of the state from within. In the face of the acts of hypocrites, which was a secret organization, the Quranic verses prevented these people from deciphering their organizational activities. On the other hand, the Prophet, with his superior political genius, tried to eliminate the tricks and conspiracies they established. In a study before we presented in the light of the Koran that the nature of the hypocrites is unchanged from the past to the present. It was noted in this study that their personality has not changed from the past to the present and does not mean the death of people extinction personalities. In this study, the chaos, their attempted coup and the formation of the parallel state will be discussed by the Qur'anic verses.

Keywords: Kalam, Faith, Hypocrisy, Hypocrisy, Feto, Terrorism

Received Date: 10/11/2018

Accepted Date: 10/12/2018

НЕИЗМЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ВРАГОВ ИСЛАМА

ИЗ ПРОШЛОГО ДО НАСТОЯЩЕЕ

(ВРАЖДЕБНЫЕ ДЕЯНИЯ И ЗОЛОТАЯ ЭПОХА ПРОРОКА)

Резюме

В истории, когда доминировало право, суеверия тоже продолжалось. В этом смысле можно сказать, что движение двуличий столь же старо, как и история человечества. В истории ислама первые признаки этой структуры можно увидеть в период Медины, когда мусульмане перешли к организованной структуре и вступили в процесс организации. В втором году хиджры группа евреев и высокопоставленных лиц ожидающие поражения мусульман в Бедир Газари, были вынуждены выступить в роли мусульман. Эти оппозиционные группы, в исламской литературе так называемые лицемерами, для подрыва строя государство за короткий период времени начали организовать свое собственное формирование. Лицемеры, первую очередь начали контролировать обучение в Медине, поселились в доме около Масджида Кубы. Для этого они выбрали дом Эбу Амира, племянника руководителя лицемеров Убей в. Селула. В последующий период лицемеры для того что бы обосновать свои деятельность на законных основаниях, по приказу Эбу Амира построили здесь мечеть. Таким образом, для нарушение мира и спокойствия они начали сепаратистские действие; Преуменьшать откровение, исходящее от Мухаммеда, стараться держать его последователей подальше от Корана; участвовать в шантажных движениях против пророка и его семьи; участвовали в террористической деятельности в форме параллельной государственной структуры, пытаясь сломить храбрость армии в военной обстановке, через внешние связи использовать средства превосходства для врага, пытаться убить пророка и уничтожить государство изнутри. Таким деяниям тайной организации лицемеров, с одной стороны, предотвращали и раскрывали стихи Корана, а с другой стороны, Пророк, с его высшим политическим гением, пытался устранить их уловки и интриги. В исследование, которое мы представили ранее под названием «Неизменный характер лицемеров от прошлого к настоящему», были анализированы стихи Корана. Было отмечено, что их характер не изменился из прошлого в настоящее и что смерть людей и отдельных лиц, не является смертью личностей. В этом исследовании исходя из стихов Корана будут обсуждаться хаос, шантаж, попытки переворота и параллельные государственные структуры организации лицемеров в золотом эпохе Пророка.

Ключевые слова: вера, двуличий, оппозиционер, Фэто, террор.

Получено: 10/11/2018

Принято: 10/12/2018

Giriş

Gizli bir örgüt olan münâfıkları iki noktada tanımak mümkündür. Birincisi bunların Kur’ân-ı Kerîm’de belirtilen karakter yapıları, ikincisi ise bu karakterlerine uygun olarak ortaya koydukları davranışlarıdır. Kelam ilminde insanları inanç bakımından üç kısım olarak ele alınmıştır. Bunların ilki içi ve dışı ile gaybe iman eden ve ahirette de kurtuluşu hak eden müminler, bir diğeri iman esaslarını kabul etmeyen inkarcılardır. Üçüncü gurup ise inanç bakımından içi dışına muhalif, dışa yansıttığı ile kendini müslüman olarak tanıtır, asıl itibariyle İslâm düşmanları ile birlikte hareket eden münafıklardır.

Kur’an-ı Kerim münafıkları; “Allah'a ve Ahiret gününe inanmadığı halde, inandık diyerek Allah'ı ve müminleri aldatmaya çalışan, ancak farkında olmadan sadece kendi kendilerini aldatan, kalpleri hastalıklı, yalancı, yeryüzünde bozgunculuk çıkarıp sonrada ‘Biz yapıcı, düzeltici kimseleriz’ diyen, halk nasıl iman ediyorsa siz de öyle iman edin’ denildiğinde ‘Biz beyinsiz ve ayaktakımı gibi iman etmeyiz’ diyerek, müslümanları ayaktakımı gören, müminlerle karşılaştıklarında ‘inandık’ deyip, elebaşları ile baş başa kaldıkları zaman ‘Biz sizin yanınızdayız, onlarla sadece alay ediyoruz’ şeklinde mazeret beyan eden, sürekli iki arada debelenen kimseler¹ olarak tarif etmiştir. Kur’ân-ı Kerîm’in çizdiği bu münafık tablosu, Hz. Peygamber’in (s.a.s) Medine’inde canlı bir realite şeklinde yaşanmıştır. Ancak zaman ve coğrafyalar değişip, oyuncular ölüp gitse de tablonun ortaya koyduğu kişilik ve senaryo, tarihin tüm devirlerinde varlığını korumaya devam etmektedir. Dolayısıyla Kur’ân’ın belirlediği tabloyu, belirli bölge ve zaman sınırlamasından soyutlayarak tarihsel bir algıya düşmeden, her kuşaktaki münafıklar için geçerli bir tarif olduğu şeklinde okumak büyük öneme haizdir.

Kur’ân-ı Kerîm’le oluşan anlamı bakımından münâfık, ‘inançsızlığını veya imandaki şüphesini gizleyerek müslüman olduğunu izhâr eden’, ‘İslâm’a bir kapıdan girerek diğerinden çıkan’, ‘gönlünde küfrü gizlediği halde diliyle iman ettiğini söyleyen’ ve ‘iç alemi, dışına muhâlif olan’ kişi şeklinde tanımlanmıştır.² Kur’an’a bütüncül yaklaşımdan hareketle ise daha kapsamlı ve güncel bir tarifi bir önceki çalışmamızda şöyle tarif etmiştik:³ “Din kisvesine bürünüp, suret-i haktan görünerek batıla hizmet eden, inanmadığı halde dinî kavramları istismar ederek, toplumun

¹ Bakara, 2/8-15.

² Hülya Alper, “Nifâk ya da İmandaki Çatışma (Kur’ân-ı Kerîm Bağlamında Nifâk Psikolojisi)”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2, sy. 1 (2002): 6. (5-24); Hasan Kurt, “Kelamcılara Göre Münafık”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 13, (2006): 131.

³ İbrahim Halil Erdoğan, “Geçmişten Günümüze Münâfıkların Değişmeyen Karakteri (Kur’ân-ı Kerîm’deki Nitelikler)” *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi* 5, sy. 16, (2018): 175.

din, iman, ahlak, Allah ve Peygamber sevgisi gibi hassasiyetlerini kullanıp, onların zekât, sadaka, kurban ve tüm dinî, sosyal ve ekonomik değerlerinden menfaat elde etmeye çalışan, görüntüde müslümanlarla, perde arkasında din düşmanları ile birlikte ittifak kurabilen, ikiyüzlü ve dindar görünümlü terör örgütü temsilcileridir”.

Günümüzde ve tarihin farklı zaman dilimlerindeki nifâk hareketleri dikkatle incelendiğinde, münâfıkların ortaya koydukları bozguncu eylemler⁴ asr-ı saadette ortaya koydukları davranışlarla birebir benzerlik içermektedir. Zira mensuplarının karakter özellikleri Kur’ân’ın tavsifi ile benzerlik taşıması, ortaya konulan faaliyetlerine de yansımaktadır.

1. Münâfıkların Faaliyetleri

Münâfıklar hakkında nazil olan âyetlerin birçoğu, onların gizli planlarını deşifre etmeye, bölücü faaliyetlerine ve çirkin saldırılarına karşı müslümanların tedbir almalarını sağlamaya yönelik durumlarla ilgilidir. Âyetlerin nüzul sebeplerini konu edinen eserlere bakıldığında, münâfıkların sahada icra ettikleri terör eylemlerini sadece bir değil, birkaç yönden ele almışlardır. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde, münâfıkların İslâm toplumunu hedef alan zararlı davranışları ve gerçekleştirdikleri illegal olaylar anlatılacaktır.

a. Devlete Alternatif Eğitim Kurumları Açma İşletme: İlk defa Medine’ye hicretten sonra siyasi sahaya çıkan münâfıklar, ilk eylem olarak Kubâ’da ev oturmaları ile nifâk tohumlarını ekmeye başlamışlar, Mescid-i Dırâr yani zarar verme amaçlı kurulan sözde mescit inşası ile devam etmişlerdir. Sözlükte ‘zarar vermek, muhalefet etmek, sıkıntı vermek’ anlamına gelen ‘dırâr’ kelimesi ‘mescit’ kelimesiyle birlikte, Medine’de, müslümanlara zarar vermek amacıyla Kubâ Mescidi’nin karşısına münâfıklar tarafından yaptırılan ve daha sonra Hz. Muhammed (s.a.s.) tarafından yıktırılan mescidin adıdır.⁵ Malum olduğu üzere, o dönem mescitler sadece ibadet edilen mekanlar değil, aynı zamanda eğitim ve öğretimin yapıldığı bir kurum işlevini görmektedir.

Münâfıkların lider Ebû ‘Amir, Medine’den kaçtığı sırada, burada bulunan münâfık taraftarlarından bir karargâh yapmaları için 12 kişi görevlendirmişti. Bu kişiler Kubâ Mescidi’nin hemen yanına bir bina inşa etmişler ve buna da Mescit adını vermişlerdi. Eserlerde Tebuk Seferi ile

⁴ Selim Özarslan, “Terör ve Kelâmî Perspektiften İslâm’ın Teröre Bakışı” *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11, sy. 2, (2001): 369.

⁵ Hüseyin Algül, “Mescid-i Dırâr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 29, Ankara: TDV Yayınları, 2004, 272.

gündeme gelen bu zararlı bina, aslında Tebük'ten çok daha önceleri inşa edilmişti. Tebük Seferi sırasında ise buraya meşruiyet kazandırma çabası içerisine girilmiş ve Hz. Peygamber (s.a.s) buraya davet edilmişti.⁶ Bu sözde mescit, Hz. Peygamber'in Kubâ'da inşa ettiği mescide alternatif görevler üstlenmişti.

Bu sözde mescitte, münâfıklar bir araya gelerek devlete karşı komplo teorileri hazırlıyor, iç ve dış bağlantılarla gelen haberleri burada değerlendiriyor ve taraftarlarını burada ağırlıyorlardı. Haber toplama merkezi şeklinde bir işlev gören bu sözde mescit aynı zamanda bir sığınak ve terör karargâhı olarak kullanılıyordu. Başka bir ifade ile devleti ele geçirmek için adeta bir komplo oluşturma merkezi olarak kurulan bu bina, devlet aleyhinde ajan yetiştirme, müslüman topluma karşı komplo teorileri hazırlama, düşmanların burada kamufle olmalarını sağlama, devlete darbe teşebbüsleri gibi hedeflere yönelikti.⁷

Buraya verdikleri mescit ismi dikkatle incelendiğinde, münâfıkların geçmişten günümüze, dini terimleri bile istismar aracı olarak kullandıkları, yaptıkları terör karargâhına, müslümanlara ait olan ve secde mekânı, secde edilen ibadethane anlamına gelen mescit ifadesini kullandıkları görülecektir. Bazen din, diyanet, eğitim, cemaat, ibadet, ticaret kavramlarının arkasında kamufle olarak çıkar ve menfaat elde etmek için din maskesine bürünür bazen de terör örgütlerinin kılığında ortaya çıkarlar.⁸

Abdullah b. Übey b. Selûl, kendi taraftarlarını uzaktan kontrol etme konusunda da üstün başarılar göstermiştir. Burada bir taraftan Hz. Peygamber ve müslümanlarla iyi geçiniyormuş gibi bir görüntü veriyor, diğer taraftan kendi ekibinden olan çete elemanlarını müslümanların ileri gelenlerinin arasına yerleştiriyordu. Hz. Peygamber'i ve ona inananları yakından takip ettirerek organize bir vaziyette istihbarat topluyor, topladığı bu bilgileri şehirde kaos ortamı yaratmak için kullanıyordu.⁹ Hz. Peygamber devrinde münâfıkların bu sözde mescitleri için yapılan ağır yaptırımları, bunların arka planını deşifre etmiştir. Böylece kamufle oldukları maskeleri aşağı inmiş, asıl nitelikleri ve gizli eylemleri insanlar tarafından öğrenilmiştir. Aynı zamanda bu yaptırımın, sonraki jenerasyon için de önemli bir örnek oluşturduğu söylenebilir.¹⁰

⁶ Ahmet Sezikli, *Hız. Peygamber Devrinde Nifâk Hareketleri*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, 160.

⁷ Seyyid Kutup, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, Beyrut: Dâru's-Şurûk, 2003, III/1711.

⁸ Kutup, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, III/1711.

⁹ Sezikli, *Hız. Peygamber Devrinde Nifâk Hareketleri*, 32-33.

¹⁰ Kutup, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, III/1711.

Dış görünüşü itibariyle, bir eğitim yuvası ve ibadethaneyi andıran, ama asıl itibariyle içerisinde terör yuvalanmasının yapıldığı, çete için elemanların eğitildiği ve en önemlisi de kendi taraftarlarını Kur'ân'dan, müminlerden ve Hz. Peygamber'den uzak tutmayı hedefleyen bir program icra edilmekteydi. Bu ekip, inşa ettikleri zarar amaçlı bu sözde mescide meşruiyet kazandırmak için Allah Resulüne gelmişler, sırf yağmurlu ve karanlık gecelerde zayıf ve engelli kimselerin Kubâ Mescidi'ne veya Mescid-i Nebeviye gidemedikleri yalanı ile ayrı bir mescit yaptıklarını beyan ederek, Peygamberden orada bir defa bile olsa namaz kılmasını talep etmişlerdi. Hz. Peygamber de Tebuk Seferi için bir hazırlık içinde olduğunu, döndükten sonra kılabileceğini ifade ederek teklifi ertelemişti. Zaten sefer sonrasında da Hz. Peygamber'i orada namaz kılmaktan men eden ve orasının bir fitne yuvası olduğunu bildiren âyetler nazil olmuştu. Bu husustaki Kur'ân âyetlerinin ifadesi şöyledir: *“Savaşa katılmayanlardan bir grup İslâm'a zarar vermek, inkârı pekiştirmek, müslüman toplum içerisinde fitne tohumu ekmek, önceleri Allah ve resulüne karşı savaşmış birine karargâh yeri hazırlamak için bir mescit inşa ettiler. Bunlar, “amacımız sadece iyilik yapmaktır” diye yemin edeceklerdir. Halbuki yüce Allah şahittir ki, münâfiklar yalan söylüyorlar. Orada ebediyen namaza durma. İlk günden itibaren temeli takva üzerine kurulan mescit, namaz kılman için daha hayırlı bir yerdir. Orada günahından temizlenmeyi arzu eden insanlar vardır. Yüce Allah günahlardan temizlenenleri sever. İnşaata takva ve Allah'ın hoşnutluğu temeli üzerine kuranlar mı hayırlı, yoksa binasını kayıp gitmek üzere olan bir uçurumun kenarına kurup da o uçurumla birlikte cehenneme yuvarlanan kimse mi hayırlıdır? Allah zalimler topluluğunu hidayete iletmez. İnşa ettikleri o bina, yürekleri parçalanana kadar, kalplerinde bir endişe kaynağı olmaya devam edecektir. Allah her şeyi bilir ve hikmet sahibidir”.*¹¹ Tebuk Seferi sonrasında nazil olan bu âyetlerin üzerine Hz. Peygamber ashabından bir kısmına, bu sözde mescidi kapatıp yıkmalarını ve kalıntılarını da yakmalarını emretmiş ve öyle de yapılmıştır.¹²

Takva üzere kurulan mescitlerin içerisinde durulmasının daha uygun olacağını bildiren âyetler, eşsiz belagat ve fesahatiyle, hareket ve eylem dolu bir tablo çizmektedir. Burada ister mescit, isterse başka bir isimle olsun, zarar verme amaçlı işletilen kuruluşların akıbeti açıklanmaktadır. Kur'ân'ın verdiği bu eşsiz bilgi, perdenin gerisinde iğrenç niyetleri kamufle eden yanıltıcı her davranışın sonucunu ortaya koymakla birlikte, samimi insanlara yönelik komplolara karşı da güçlü bir güvence vermektedir. Böylelikle komplocular, iyilik sever pozlarına bürünseler de müslümanlara

¹¹ Tevbe, 9/107-110.

¹² Tâhir b. Âşûr, *et-Tahrîr ve 't-Tenvîr*, Tunus: Dâru't-Tûnûsiyye, 1984, XI/30; Hasan Kurt, “Amel Bakımından Münâfikların Özellikleri” *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2, sy. 4, (2013): 51.

hiçbir zarar veremeyecekleri bildirilmektedir. Nitekim Allah Teâlâ, âyetin sonunda ‘zalimler *güruhunu doğru yola iletmeyeceğini*’ ifade etmektedir. Yani bu dine ve devlete komplo düzenlemek için plan yapan, alternatif eğitim kurumları açan münâfık, müşrik, kâfir kim olursa olsun, bunların başarıya erişemeyecekleri garanti altına alınmıştır. Kur’ân-ı Kerîm’in canlandırdığı bu son sahne, zarar amaçlı mescidin münâfık kurucularının, kişiliklerindeki etkileşimle alakalıdır. Çünkü doğru yolu bulamamanın anlamı, bu kimselerin kuşku, kararsızlık, sıkıntı, şaşkınlık gibi psikolojik hallerinin kesintisiz olarak devam edeceği, gönüllerinde huzur bulamayacakları, güven duygusu tatmayacakları, asla istikrar bulamayacakları yönündedir. Sonunda içlerinde bulunan bu utanç, kalplerini parçalayacak ve onları yok edip gidecektir. Bu etkileşim ise tüm Dırâr mescitlerinin kurucuları ve onların aveneleri için geçerli bir durumdur. Kur’ân-ı Kerîm’in böyle harikulâde bir sanat fırçası ile psikolojik bir realiteyi, ahenkli bir biçimde, böylesine bir ifade tarzı ve tasvir kolaylığıyla çizmesinin arka planında, Mescid-i Dırâr ve onun kurucularını ortaya çıkarmada, toplumu iman düzeylerine göre açık bir şekilde sınıflandırmakta, İslâmî hareketin yolunu belirlemede ve tüm yönleriyle hareket imkânı sağlayan bir ortamın özelliklerini ortaya koyma konusunda, gözettiği yüce bir hikmeti barındırmaktadır. Zaten Kur’ân-ı Kerîm’in, böyle bir hareket ortamında okunması daha net anlaşılmasını sağlamaktadır. Böyle bir ortamı ve böylesine ihtişamlı bir davranışı, onunla beraber yol alanlardan başkası da anlayamayacaktır.¹³

Kur’ân-ı Kerîm, münâfıkların zarar veren mescit inşaları ile ilgili âyetlerin hemen peşinden, Allah ile birtakım kulları arasında gerçekleşen bir anlaşmadan bahsetmektedir. Bu anlaşma ile müslümanlar, Rableri ile bir satış sözleşmesi gerçekleştirmekte, canlarını ve mallarını Cennet karşılığında Allah’a satmaktadırlar.¹⁴ Kur’ân’ın akışı içerisinde arka arkaya gelen âyetler, bu satışı yaparak alışveriş sözleşmesini tahakkuk ettiren müslümanlar ile bu meselede onlara katılmayan kimseler arasındaki bütün iletişimi kesmektedir. Artık gidiş yolları ayrılmış olan bu yolun, neticeleri de farklı olacaktır. Çünkü Allah ile bu akdine dahil olanlar cennet ehli, satış akdini gerçekleştirmeyenler ise cehennem ehli olmuşlardır. İster dünyada ister ahirette olsun, Cennet ehli ile Cehennem ehlinin asla beraberliği ya da aynı özellikleri paylaşmaları mümkün değildir. Buradan çıkan sonuç ise, sadece kan ve soy bağının, insanlar arasındaki ilişkilere kaynaklık edemeyeceği, kan ve soy bağının, cennet ehli ve cehennem ehlini birbirine bağlayamayacağı gerçeğidir.¹⁵

¹³ Kutup, *Fî Zilâli’l-Kur’ân*, III/1712.

¹⁴ Tevbe, 9/111.

¹⁵ Kutup, *Fî Zilâli’l-Kur’ân*, III/1714.

Münâfikların kurduğu bu sözde mescid aynı zamanda mensuplarını Kur'an öğrenmekten, Kur'an dinlemekten alıkoymaya yönelik faaliyetler icra etmekteydi. Dolayısıyla bunların asr-ı saadet devrinde Kur'an-ı Kerim ile hiçbir diyalogları olmadığı gibi sonraki dönemlerde de olmamıştır. O dönemde, nazil olan Kur'an âyetleri sahabe tarafından anında ezberlenir ve kâtipler vasıtası ile kayıt altına alınır. İnen ayetlerin içerdiği anlamlardan emir, nehiy ve tavsiyeler, öncelikle Hz. Muhammed (s.a.s.) tarafından yaşam sahasına konulur, sonra da ashâb-ı kirâm bunları öğrenir, öğretir ve kendileri de bizzat uygularlardı. Kur'an-ı Kerim'in, tilavetiyle mümine sevap kazandırdığı inancı ise, onun sürekli okunmasına ve hafızalarda canlı tutulmasına vesile olmuştur. Ancak münâfiklar kendi taraftarlarına Kur'an'dan tek bir âyet öğretmedikleri gibi, içeriğine iman etmedikleri bir kitabı, sırf gösteriş olsun diye dahi okumaktan çekinmişlerdir. Nitekim İbn-i Abbâs'ın: "Bir münâfiğin taş taşınması, Kur'an okumasından daha kolaydır"¹⁶ şeklindeki ifadesi bu teoriyi doğrulamaktadır. Kur'an-ı Kerim, inkârî bir istifham üslubu kullanarak *'bunlar Kur'an'ı hiç mi düşünmüyorlar'*¹⁷ diyerek münâfikların Kur'an ile iletişimlerinin olmadığına dikkat çekmiş, Kur'an ile iletişime geçtiklerinde, onun üstün mucizesinden etkileneceklerini dile getirmiştir. Âyetin devamında, içerisinde bir çelişik durumun söz konusu olmadığını haber veren Kur'an, bu yönüyle mu'ciz bir kitap olduğunu ortaya koymaktadır. Bu mu'cizeyi kavramanın yöntemi ise, onu düşünmek ve tefekkür etmektir.

b. Paralel Yapı ve Devlete Sızma: Kendilerini devletin asıl sahibi olarak gören nifâk elebaşı Ebû Âmir, dayısı Übey b. Selûl ve beraberlerindeki ihanet çetesinin tüm beklentisi, Hicretle birlikte yönetime gelen Hz. Peygamber ve arkadaşlarının bir süre sonra şehri terk etmeleri veya orada tarihe gömülerek yok edilmeleriydi. Bundan dolayı açıktan oynamayıp, gizli bir yapılanma ve ihanet planları ile İslâm toplumunu ve liderini çökerme yönünde eylemler yapmaktaydılar. Kendilerine müslüman muamelesi yapıldığı için stratejik konularda istişarelere katılıyorlar, ordu içerisine kendi ajanlarını yerleştirip idareyi tümünden ele geçirmek için gerekli fırsatları değerlendirmekten geri durmuyorlardı. Bir taraftan mevcut yönetime kin duyarken, öbür taraftan iki yüzlü olduklarının ortaya çıkmasından ve kamuoyunda bilinmesinden oldukça korkuyorlardı.

Münâfik grubun karakteri haline gelmiş olan bu korkaklık, Peygamberin (s.a.s.) ve ashabının ilk savaşı olan Bedir'de kendini göstermişti. Bunlar düşmanın sayısını, müminlerin yetersizliklerini görüp

¹⁶ Ebû Bekr İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef fi'l-Ahâdîsi ve'l-Âsâr*, Riyad: Mektebetü Rüşd, 1989: VII/201; Ebû Naîm el-Asbahânî, *Hilyetu'l-Evliya ve Tabakâti'l-Asfiya*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988, III/80.

¹⁷ Nisâ, 4/82

“Bu müslümanları dinleri şımartmış ve yanılığa düşürmüştür”¹⁸ diyerek insanları savaşmaktan alkoyma faaliyeti içine girmişlerdi. Bu kaniya müşriklerin sayıca fazla oluşu ve müslümanların azınlık olduğu şeklindeki bir algıya dayanarak varmışlardı. Tabi bunlar, zafer ve mağlubiyetin asıl sebebini kavrayamadıkları için olayların yalnızca dış görünüşünü görebiliyorlardı. İmanın, Allah’a dayanmanın ve O’na tevekkül edip güvenmenin derinliklerine nüfuz edemedikleri için, asıl gücün farkında değillerdi. Bunun için Bedir günü müslümanları dinlerinin şımarttığını, Muhammed’in kalabalık müşrik ordularına karşı çıkarak toplumu büyük bir tehlikeye sürüklediğini zannediyor ya da böyle bir algı yaratmaya çalışıyorlardı.

İmandan yoksun olan gönüller sadece gözlerinin görebileceği maddi âleme bakar, bu olguyu görür, bunun ötesinde başka bir şey göremez. İmanlı gönüller ise, maddi âlemin ötesindeki gerçekleri de görür, “*attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı*”¹⁹ düsturuna iman ederler. İşte bu farkın ortaya koyduğu realite tüm güçleri kapsayan bir hakikattir. Müslüman, bu perspektif sayesinde bütün potansiyelleri gerçek manasında değerlendirebilme fırsatı yakalar. Buradan çıkan tarihi tablonun verisi ise bir tarafta gözünün görmediği hiçbir şeye inanmayan İbn-i Selûl’ler, Ebû Cehil’ler ve Ebû Lehep’ler diğer tarafta da gözünün gördüğü hiçbir şeyden korkmayan Hz. Hamza’lar, Hz. Ömer’ler ve Hz. Ali’ler meydanları doldurduğu gerçeğidir. Bu gerçeğin istimdat edildiği kaynak hiç şüphesiz “*Kimin dayanağı Allah olursa bilmelidir ki, üstün, iradeli ve hikmet sahibi olan O’dur*”²⁰ ifadesinin sahibi yüce Kur’an’dır. Bedir günü gönüllerinde hastalık bulunan münâfıklar, müslümanlar için; ‘*Bunları dinleri şımartıp yanılığa düşürmüştür*’ diyerek güya müslümanların sonunun geldiğini söylüyorlardı. Böyle bir söz, sadece maddi gücün galibiyetine inanan, tağutun zalim ve azgın ordularına karşı koyan iman sahibi müminler için her asırda ve her coğrafyadaki münâfıkların kullandığı bir sözdür. Fakat müslümanlara, Bedir günü olduğu gibi şimdi de sahip olduğu asıl gücü bahşeden şey, dinden istimdat ettikleri iman ve kararlılıkla korkuyu yenip; ölümü öldürme ruhudur. Bu ruh o gün 1000 kişilik tağut ordusuna karşı koymak için, gözünü bile kırpmadan ileri atılan 312 kişiyi tarif ediyorsa, başka bir asır ve coğrafyada da tanklara, toplara, mermi atan helikopter ve uçaklara meydan okuyup kafa tutan, güçlü bir imanın sahiplerini tarif ettiği düşünülebilir. Böyle bir karşılaşmada münâfıklar ve gönülleri hastalıklı kimseler, canlarını korumak için bir kenara çekilirken, imanlı kitle, tağutun azgın ordusuna saldırıyor, neticede ise müslüman kitle, gelen tehlikeyi berhevâ edip savuşturuyordu. Nifâk çetesini dehşete düşüren bu aksiyon,

¹⁸ Enfâl, 8/49.

¹⁹ Enfâl, 8/17.

²⁰ Enfâl, 8/49.

göz göre göre ölüme gitmek, kendilerini bilerek tehlikeye atmaktı. Aslında münâfiklar bunun gerekçesini bilmiyorlardı. Onlar hayatı pazardaki bir eşya gibi zannediyor, eğer iş karlı görünüyorsa hemen koşmak, şayet ucunda tehlike varsa, bu durumda kenara çekilmek ve kendini garantiye almanın daha iyi olacağını sanıyorlardı. Meseleye imanlı bir önsesisiyle bakmayıp iman terazisiyle tartmayan kimseler müminin bu atılğanlığını, bu fedakârlığını anlaması mümkün değildir. Mümine göre her durumda karlı bir alışveriş mevcuttur. Çünkü sonuç, zafer/üstünlük ya da şehitlik ve cennet ile neticelenecektir. Münâfikların ise bu inancı kavramaları mümkün değildir.²¹

Münâfik lideri Übey b. Selûl, savaş ortamlarına kendisi mazeret bildirip katılmasa bile devletin stratejik konumlarına sürekli kendi ekibinden olan birtakım ajanlar yerleştirmek, kendisine tabi olanları ordunun içine sokmak suretiyle bölücü faaliyetler ve fitne ortamı yaratmaya çalışmıştır. Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Tebuk Seferi sırasında ordu içerisinde yine münâfiklar yerlerini almışlardı. Bunlar asılsız haberlerle algı oluşturmak ve fitne çıkarmak için sürekli tetikte bekleyen kimselerdi. Sefer esnasında Hz. Peygamber'in Kusvâ adındaki devesi kaybolmuş ve ashab-ı kiram deveyi aramaya koyulmuştu. Ordu içinde Benî Kaynuka kabilesine mensup bir yahudi olan Zeyd b. el-Lusayt adında bir münâfik bulunmaktaydı. Münâfik temsilcisi Lusayt, ashabın deveyi aradığını fark edince hemen harekete geçmiş ve 'Göklerden haber aldığını iddia eden Muhammed devesinin yerini bilmiyor mu'²² şeklinde bir algı oluşturmaya başlamıştı. Lusayt'ın bu sözünü işiten sahabeler, onun üzerine yürüyerek hakaretler ettikten sonra, Hz. Peygamber'e bu konuda bilgi vermişlerdi. Peygamberimiz de bu münafığı çağırıp, "evet Allah devemin yerini bildirdi, şu karşınızdaki dağın arkasında, yuları bir taşa takılmış vaziyettedir, şimdi onu alıp getirin" buyurmak suretiyle bu algıya son vermişti.²³

Uhud Muharebesi'nde, savaşın şehrin içinde mi dışında mı yapılması hususunda Hz. Muhammed'in (s.a.s.) istişaresine münâfiklarda katılmıştı. Onların katılmasını özellikle arzu eden Hz. Peygamber özellikle nifâk çetesinin konu ile ilgili gizli planlarını öğrenmeyi amaçlıyordu. Nitekim Übey b. Selûl, düşmanı şehrin içinde karşılama konusunda ısrar etmiş, ashabı kiram ise şehrin dışında bir yerde savaşılmasını öngörmüştü. İbn Selûl'un talebinin aksine oluşan bu kararı, ileride savaş başladığı sırada ordunun güvenini sarsmak için üç yüz kişilik grubu tekrar Medine'ye döndürmesinde bahane olarak kullanacaktı. Hatta tüm bunlara rağmen

²¹ Kutup, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, III/1532-33.

²² İbn-i Hişâm el-Ensârî, *es-Sireti'n-Nebeviyye*, Kahire: el-Matbaatu'l-Hayriyye, 1911, I/523.

²³ Muhammed b. 'Amr el-Vâkidî, *Kitâbü'l-Megâzi*, Haz. Marsden Jones, Beyrut: Âlemu'l-Kütüb, 1984, II/422-423.

savaşa birlikte gitmekten vazgeçmeyen İbn Selûl, müttefik olduğu 600 kişilik yahudi grubu da savaşa birlikte götürmeyi planlıyordu. Böylelikle İslâm ordusunu içten çökertecek sayı daha da fazla olacaktı. Tüm bunlarla birlikte, yahudi müttefiklerin Uhud Savaşı'na katılmaları bile Hz. Peygamber'e teklif olarak götürülmüş fakat Allah Resulü bu teklifi geri çevirmiş ve "onlara ihtiyacımız yok" cevabını vermişti.²⁴ Yine de bir kısım yahudi birlikler savaş katılmak için gelmişler, ancak Hz. Peygamber bu kimseleri müslüman karargahına sokmamıştır.²⁵ Buradan anlaşılıyor ki, İbn Selûl yahudileri müslüman askerlerin arasına sokmaya çalışmış, bunu başaramayınca kendi taraftarlarını yanına alarak İslâm ordusunun içerisine dalmayı başarmıştır. Henüz savaş başlamadan önce nifâk ve fitne tohumlarını ekmeye başlayan İbn Selûl, etrafındaki insanlara "düşmanın sayısının tam üç kat daha fazla olduğunu ve burada ne uğruna kendimizi öldüreceğiz" şeklinde bir korku ve ümitsizlik algısı oluşturuyordu.²⁶ Onun bu planı yaklaşık üç yüz kişilik bir grubu etkilemiş olmalı ki, savaş kızıştığı anda da bu üç yüz kişiyle birlikte orduya darbe vurmak için, Medine'ye geri dönüyordu. 600 kişilik yahudi grubunu ordu içerisine sokmak istemesindeki hedef, muhalif cephenin sayısını artırmaktı.²⁷ Zaten 300 kişilik grup bile İslâm ordusunun şevkini oldukça etkilemiş ve Allah'ın onlara sağladığı iman gücü ile dağılmaktan son anda kurtulabilmişlerdir.²⁸ Ancak burada şu noktanın altını çizmek gerekir ki, Uhud Savaşı'nda vuku bulan bu nifâk hareketi, her ne kadar şer gibi gözükse de İslâm toplumunun daha dikkatli olması için hayra vesile olmuş ve sonradan meydana gelecek olan Hendek savaşının kazanılmasında münâfikların ihanet planlarına karşı daha ciddi tedbirlerin alınmasına neden olmuştur.

Münâfiklar Uhud Savaşı'nın neticesini de istismar ederek, şehirde lobi faaliyetlerine girişmişlerdi. Şehit olan sahabenin yakınlarına; "Eğer yanımıza olsalardı onlar da öldürülmezlerdi"²⁹ şeklinde algı yaratmaya çalışmışlardı. Mübafık başı Übey ve taraftarları, yahudi müttefikleri ile birlikte Medine içerisinde insafsızca haberler yayıyor, "Muhammed kral olmak isteyen biridir, hiçbir peygamber kendi taraftarlarının ölümüne böyle seyirci kalamaz" şeklindeki söylemleriyle ihanetin en büyüğünü ortaya koymaya çalışıyorlardı.³⁰ Görüldüğü üzere nifâk çetesi, neredeyse Tebuk Seferi'ne kadar Medine'de orduya sızma, stratejik yerlerde görev alma, yapılan istişarelere katılıp fikir beyan etme şeklinde devlete paralel bir yapı sergilemektedirler. Bu yapıları ile bir taraftan devlet taraftarı gibi gözüküp

²⁴ İbn-i Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, II/64.

²⁵ Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, Çev. Salih Tuğ, İstanbul: İrfan Yayınevi, 1980, I/254.

²⁶ İbn-i Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, II/64.

²⁷ Sezikli, *Hz. Peygamber Devrinde Nifâk Hareketleri*, 76.

²⁸ Âli İmrân, 3/122.

²⁹ Âli İmrân, 3/156.

³⁰ Vâkidi, *Kitâbü'l-Meğâzî*, I/317.

önemli noktalarda görev almaya yönelirken, diğer taraftan devleti, devlet başkanını ve mevcut yönetimi yıpratıp, kendilerini ülkenin tek sahibi şeklinde lanse etme eylemlerinde olmuşlardır.

Münafık grubun devlete sızma ve paralel devlet yapılanması, Hz. Peygamber'in en yakınında olan kimseleri bile kendi saflarına çekmeye teşebbüs etme şeklinde kendini göstermektedir. Bu hususta Tebuk Seferi sırasında Hz. Peygamber Hz. Ali'yi vekil bırakmıştı. Derhal harekete geçen münafık topluluk, Ali'nin savaşa götürülmemesinin nedenini, Peygamberin onu uyuşuk görüp hafife almasından dolayı olduğu yalan ve iftirasını etrafa yaymaya başlamışlardı. Bu algı ve iftira, Hz. Ali'ye kadar ulaşmış olmalı ki, derhal silahlanarak Hz. Peygamber henüz yolda iken ona yetişmiş ve durumu arz etmiştir. Hz. Peygamber, bunun bir algı ve iftira olduğunu ifade ettikten sonra; "Seni uyuşuk görüp hafife aldığımdan değil, tam aksine seni Hz. Mûsâ'nın yanındaki Hârûn mesabesinde gördüğüm için vekil bıraktım" buyurmuştur.³¹ Münafıkların burada Hz. Ali için böyle bir söylem uydurmaları, Hz. Peygamber'in sefere çıktığı ve artık onunla iletişimin kurulamayacağını hesap ederek, yerine vekil bıraktığı Hz. Ali'yi iftiralarla kandırmayı düşünmüşleridir. Böyle bir durumda, yalan haber yaymak suretiyle Hz. Ali'yi ikna ettikleri takdirde, onu kendi yanlarına çekmeyi, bu sayede Medine'de ayrı bir fitne yaratarak, toplumsal bir kriz oluşturmaya müsait hale getirmeyi planladıkları görülmektedir.

Allah Teâlâ peygamberine uyarıda bulunarak, onların gizlice kurdukları bu kirli ve çirkin planlarına aldırış etmemelerini ifade ederken, onlardan gelecek kötülöklere karşı da Allah'a dayanmasını, onun vekil olarak yeteceğini ifade ederek, Peygamberin ve müminlerin güven içinde olmalarını sağladığı görülmektedir.³² Allah'ın, Peygambere ve onun safındaki samimi müminlere güvence vermesinin anlamı ise, Allah'ın murakabesinin komplo teorileri tasarlayan bu ekibin üzerinde olduğunu vurgulamaktır. Çünkü yüce Allah'ın bu komplocu ve hilebaz grubu gözlemlediğini bilmek, müminlerin kalplerini sağlamlaştırmakta, bu şantaj ve komplolarla müslümanlara asla zarar veremeyecekleri konusunda güvende olmalarını sağlamaktadır. Âyette belirtilen "*Allah münâfıkların geceleri kurdukları komploları yazıyor*"³³ sözü, komplocu ve şantajcı münâfıklara tehdit olarak ifade edilmiş ve onların kaçıp kurtulmasının mümkün olmadığı gerçeğini ifade etmiştir.

³¹ Ebû Bekr b. Ahmed el Huseyin el-Beyhâkî, *Delâilu'n-Nüvübbe ve Ma'rifeti Ehvâli Sahibi's-Şeria*, Haz. Abdulmu'ti Kal'acî, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988, V/220. Ahmed b. Muhammed el-Kastalânî, *Şerhu'l-Mevâhibi'l-Ledünniyye bi'l-Mihahi'l-Muhammediyye*, Haz. Me'mûn b. Muhyiddin el-Cinân, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1996, IV/79.

³² Nisâ, 4/81.

³³ Nisâ, 4/81.

c. Devlet Başkanı Aleyhine Şantaj: Devleti ve devlet başkanını itibarsızlaştırmak için her yolu denemekte bir beis görmeyen münâfıklar, bu faaliyetlerini asrı saadette icra ettikleri gibi, İslâm'ın ve müslümanların siyasi iktidara hâkim oldukları tüm zaman ve coğrafyalarda, aynı şantaj eylemlerini sergilemişlerdir. İslâm tarihinin şahit olduğu en büyük şantaj hareketi ise, Medine'de Hz. Peygamber'in ailesine, Münâfıkların elebaşı ve ekibinin desteği ile yapılan ifk/iftira hadisesidir. Bu şantaj ve iftira olayı münâfıklar tarafından tezgahlanmış, tüm insanlık tarihinin en nezih ruhlarına dayanılmaz boyutta acılar yaşatmış, tarih boyunca ümmete en zor deneyimi tattırılmış, yeni kurulan Medine İslâm devletinin lideri ve ümmetin Peygamberinin (s.a.s.) eşinin, müslümanların peygamberden (s.a.s.) sonraki ilk halifesi ve kızının (r.a.), kısaca beraberindeki ashabının kalbini bir ay dayanılmaz endişelere, işkence ve acılara mecbur bırakmış, amansız ıstıraplar çektirmiştir.

İfk olayı hicretin beşinci yılında Medine'de cereyan etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.) bir sefere çıkmak istediğinde eşleri arasında kura çeker ve kime isabet ederse sefere onunla birlikte çıkardı. Hicretin beşinci senesinde Benî Müstalik Savaşı'na çıkmak için çektiği kura, Hz. Âişe (r.a.) validemize isabet etmişti. Örtünme âyetinden sonra gelişen bu olayda Hz. Âişe (r.a.), sefere onunla birlikte çıkmış, bir hevdec³⁴ içinde deveye bindirilmiş ve savaş sonrası Medine'ye tekrar dönüş vakti gelmişti. Medine'ye yakın bir mevkide konaklayan ordu için yola çıkma emri verilmişti. Hz. Aişe validemiz, konaklanan yerin biraz gerisinde ihtiyaç gidermek için çıkmıştı. Döndüğünde boynundaki gerdanlığın kopup düştüğünü fark edince, geriye dönüp aramaya koyulmuştu. Arama işi biraz uzayınca, hizmetliler Hz. Âişe'yi (r.a.) hevdecin içinde sanarak hevdecin deveye yüklemiş ve yola devam etmişlerdi. Bu sıralar kadınların hafif olmaları ve vücutlarının etli ve ağır olmamasından dolayı da fark edememişlerdi. Zaten bunun içinde hevdecin kaldırıp deveye yüklerken, hafif olmasına şaşırmamışlardı. Gerdanlığını bulan Hz. Âişe (r.a.), konaklama yerine geldiğinde kimsenin olmadığını fark etmiş, bulunduğu yerde tek başına beklemeye başlamıştı. Ordunun bu durumu fark edeceğini ve tekrar dönüp kendisini alacaklarını düşünürken uyuyakalmıştı. Safvân b. Mu'attal es-Selemlî adındaki sahabe, orduyu geriden takip etme ve arkasını toplama ile görevlendirilmişti. Bütün gece yol almış ve Hz. Âişe'nin (r.a.) bulunduğu yere gelince uyuyan bir insan karartısı görmüştü. Yanına gelerek onu tanıyan Safvân şaşkınlıktan 'Allah'tan geldik yine ona döneceğiz' (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) âyetini³⁵ okumuştur. Bu sesle uyanan Hz. Âişe (r.a.), derhal başörtüsü ile yüzünü kapatmış, okunan bu âyetin dışında da tek kelime

³⁴ Hevdec: Kadınların binmesi için devenin sırtına konulan küçük mahfelin adıdır.

³⁵ Bakara: 2/156.

konusulmamıştı. Devesinden inerek deveyi çöktüren Safvân, Hz. Âişe validemizin binmesini sağlamış, sonrasında da deveyi önden çekerek yola devam etmişler ve ordunun konakladığı bir yerde onlara yetişmişlerdi. Safvân b. Mu‘attal Hz. Âişe (r.a.) validemizin içinde bulunduğu hevdece, İbn Selûl ve ekibinin önlerinden geçerken, İbn Selûl; ‘Bu kadın kim?’ diye sormuş ve kendisine Âişe (r.a.) olduğu söylenmişti. Bunun üzerine ekibine: ‘Yeminle ne Âişe bundan ne bu Âişe’den kurtulamamıştır’ şeklinde iğrenç iftirasını dile getirmişti. Peygamberinizin eşi bir erkekle sabaha kadar beraber olmuş, gördüğünüz gibi bu kişi de onun devesini çekiyor³⁶” diyerek öldürücü vuruşu yapmıştı. Son derece iğrenç olan bu cümleleri duyan İbn Selûl ekibi, birtakım entrikalarla bu iftirayı etrafa yaymaya başlamıştı. Somut hiçbir belirtinin olmadığı gibi tüm emarelerin böyle bir iftirayı yalanlamasına rağmen, Medine insanı arasında bu çirkin söylem çalkalanmaya başlamıştı. Toplumsal bir krize dönüşen bu ahlaksızlık bizzat Allah tarafından kontrol altına alınmamış olsaydı, münâfik elebaşı öldürücü darbeyi iyi seçmişti.

Bu büyük iftira olayını, sadece Hz. Âişe’ye (r.a.) yönelik bir iftira olarak değil, İslâm devletinin kurucusu, lideri ve ümmetin peygamberinin (s.a.s.) şahsında tüm inanç sistemine yönelik bir şantaj hareketi olarak okumak gerekir. Zaten Allah Teâlâ’nın, sadece bir algı yaratmadan ibaret olan bu asılsız sorunu çözümlenmek, planlı komployu akamete uğratmak, İslâm devletine ve liderine karşı başlatılan bu savaşa müdahale etmek, bunların da ötesinde yüce bir hikmeti ortaya koymak için vahiy göndermesi bunu göstermektedir. Meselenin bireysel olmaktan öte bütün bir toplumu ve hatta kıyamete kadar gelecek tüm insanlığı ilgilendiren önemli bir konu olduğunun hafızalardan çıkarılmaması gerekir. Nitekim Hz. Âişe (r.a.) suçsuz olduğunun bir rüya ile peygambere bildirileceğini düşünmüş³⁷, Kur’ân âyetinin nazil olabileceğini aklından geçirmemişti. Ancak münâfiklar tarafından, ümmetin liderinin ve ailesinin şahsında, devleti hedef alan bu şantaj girişiminin, Kur’an âyetleri ile akamete uğratılması, sonraki ümmetler tarafından da bilinmesini sağlamaktır. “*O ağır bühkanı ortaya atan kimseler sizden bir ekiptir. Bu meseleyi kendiniz için fena bir şey zannetmeyin. Aksine o sizin için hayırlıdır. O ekibin içinde bulunan herkes hissesine düşen suçun cezasını görecektir. Yapılan ahlaksızlığın büyük bölümünü omuzlarında taşıyan o ekibin elebaşı ise büyük bir cezaya çarpılacaktır*”.³⁸

³⁶ Ebû İshâk en-Nisâbüri, *el-Keşfü ve'l-Beyân*, Haz. Tâhir b. Âşûr, Beyrut: Dâru İhyâit-Turâsî'l-Arabî, 2002, VII/79.

³⁷ İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II/301.

³⁸ Nûr, 24/11; Daha geniş bilgi için bkz. Ahmet Gündüz, *Kur'an'ın Nüzül Sürecinde Kadınlar ve Hükümler*, İstanbul: Nida Yayınları, 2018, 57-74.

Âyetin ifadesi ile, bu asılsız ve maksatlı şantaj olayını hazırlayanlar, bir veya birkaç kişi değil, aksine aynı amaç için örgütlenmiş bir ekiptir. Münâfıkların elebaşı Übey b. Selûl, bu ahlaksızlığın ve şantaj eyleminin sadece önemli bir kısmını üstlenmiştir. Meselenin bir algıya dönüştürülmesi, iftiranın kamuoyuna yayılması ise örgütün diğer mensupları ile devam ettirilmiştir. Bu örgüt, İslâm'a karşı açıkça savaşamadığı için sürekli İslâm perdesinin arkasına gizlenip, terör elebaşından aldıkları talimatları ve devlete karşı hazırladıkları komploları sinsî bir şekilde yerine getirmektedirler.³⁹

Bu şantaj olayından çıkarılacak en büyük derslerden bir tanesi, mevcut müslümanlardan bir kısmının kolayca bu oyuna gelmiş olmalarıdır. Zira, Hassan b. Sabit, Mistah ve Mihne binti Cahş gibi birtakım müslümanlar bu komploya alet olmuşlardır. Kur'ân âyetleri, olayın akışını ve meselenin önemini ortaya koymakla birlikte, suçun meydana getirdiği derinliği, anlatılanın da ötesinde dine, devlete ve topluma bu kadar ince düşünülmüş sağlam ve ahlaksız komplolar düzenleyen şantajcı örgütü teşhir etmek ve müslümanların bir daha böyle oyunlara gelmelerinin önüne geçmek için önemli bir gerçeği vurgulamaktadır. Konu ile ilgili inen âyet, *"O bühtanı duyduğunuzda erkek ve kadın tüm inananların, kendilerine hüsnü zan duyup, şahıslarına leke gelmesine yanaşmadan, 'Bu apaçık bir iftiradır' demeleri gerekmez miydi?"*⁴⁰ şeklinde inkârî bir istifham sunmaktadır. Bu da gösteriyor ki; Kur'an o günkü Müslümanların tepkisinin ne olması gerektiğini nasıl ki net bir şekilde ortaya koyuyorsa, post-modern işgal karşısında da Müslümanların tepkisi aynı olmak durumundadır. Vatan ve millet yolunda bir savaş yapılacaksa, tüm toplum seferber olması vacip Hanefilere göre ise farz olarak değerlendirilmiştir. Hatta mevcut toplumun seferberliğinin yeterli olmadığı durumlarda, tüm İslam ülkelerinin seferber olması gerekmektedir. Özellikle de söz konusu olan, İslam'ın son kalesi ise.⁴¹

Yapılan planın aslı ise, kişisel anlamda çatışma alanında gözükmeyen, kurnaz komplocu Übey b. Selûl'ün başını çektiği nifak örgütüne aittir. Münâfık elebaşı, kendisini sorumlu duruma düşürecek ya da ceza almasını sağlayacak bir davranışa girişmemiş ve açıktan oynamamıştır. Nitekim bu şantajı, kendisine güvendiği ve aleyhine şahitlik etmeyeceğinden emin olduğu kişilere perde arkasından komut vererek yürütmüştür.

³⁹ Kutup, *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, IV/2500.

⁴⁰ Nûr:24/12.

⁴¹ Recep Ardoğan, "İslam Âlimlerine Göre Darbeye Rıza: Leş Yemek", *Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 12, sy. 16, (2017): 97.

Âyetlerin ifadesinden anlaşılan bir başka husus ise Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ve aile bireylerinin şahsında devlete komplo kuran kimselerin teşhir edilmesi, bu gibi şantaj hareketlerini yapanların vasıflarını ortaya dökmek suretiyle, kıyamete kadar gelecek olan milletlere öğüt vermektir. Yaşanan acı ve krizlerin en büyüğünü Hz. Peygamber (s.a.s.) ve ailesi yaşamasına rağmen, ümmetin bunu bir şer değil, hayır saymaları öğütlenmiştir.⁴² İlk bakışta şer gibi gözükken bu ve buna benzer hadiseler, bazen arkasından büyük hayırları da getirmektedir. Nitekim, münâfık örgütün teşhir edilmesi ve cezalandırılmasını içeren hükümlerin, kıyamete kadar ümmet tarafından tilavet olunan Kur'ân âyetleri ile kanunlaştırılması, bu sıkıntıların her asır ve coğrafyada ortaya çıkabileceği ve gerekli önemlerin alınması gerektiğini vurguladığı unutulmamalıdır. Bu çirkin olay, İslâm devletinin lideri Hz. Peygamber (s.a.s.), onun aile fertleri ve ashabının çektiği sıkıntılar, ağır bir sınavdan geçmenin bedeli olarak izlense de sonraki toplumları böyle bir kriz karşısında korumaya alması bakımından hayırla neticelenmesini ortaya koyan bir başka boyut olarak değerlendirilmelidir.⁴³

Anlatılan bu mesele o günkü İslâm devletinin liderine ve müslüman topluma yapılan zorlu bir savaş ve ciddi bir darbe girişimiydi. Hz. Muhammed'in (s.a.s.) ve müslümanların zaferle çıktığı bu savaş planı, liderin kişilik ve onurunu ortadan kaldırmaya yönelik olmasına rağmen, savaş süresince Hz. Muhammed'in (s.a.s.) sabırla hareket ettiği görülmekle birlikte, bu krizin gündemde olduğu süre içerisinde sabrının tükendiğini, dayanma gücünün kalmadığını gösteren ya da şahsını ve toplumu zafiyete sürükleyecek tek bir söz bile etmeyerek, olaylara karşı direndiği görülmektedir.

Dikkat edilmesi gereken konulardan bir tanesi de Münâfıkların yarattıkları fitne ve toplumsal krizlere, bilmeden destek veren kimselerin durumlarıdır. Kur'ân, bunların durumlarını müstakil bir âyet olarak ele almış⁴⁴ ve toplumlara önemli uyarılarda bulunmuştur. Bu uyarıyla, müslümanların her koşulda uyanık olmalarını, fikrî ve siyasî zafiyet göstermeksizin, İslâm düşmanlarının böyle bir algı yaratma, iftirada bulunma, şantaj hareketi veya kriz çıkarma durumunda dik duruşlarını ve sarsılmaz imanlarını ortaya koyarak derhal hüsnü zanda bulunmalarını, leke kondurma operasyonlarına yanaşmayarak; *'Bu çok net bir iftiradır!'* demeleri istenmiştir. İslâm düşmanlarına karşı her müslüman bireyin teyakkuz halinde olması gerektiğine işaret eden Allah buyruğu, bu talebini olumsuz, tepkisel bir istifham olarak *'böyle yapmalı değiller miydi'* şeklinde dile getirmiştir. Meseleyi geniş olarak ele alan tarihi eserlerdeki rivâyetler,

⁴² Nûr, 24/11.

⁴³ Kutup, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, IV/2501.

⁴⁴ Nûr, 24/12.

müslüman toplumun ekseriyetinin, bu konudaki net tavırlarını da ortaya koymuş ve böylesine çirkin bir iftiranın tartışmaya bile mahal vermeyecek kadar iğrenç bir yakıştırma olduğunu ifade etmişlerdir.⁴⁵

d. Dış Bağlantılar: Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Medine'ye hicretinden önce, Hazrec kabilesine mensup Rahip lakaplı⁴⁶ Ebû 'Âmir adında bir kişi vardı. Bu kişi aynı zamanda münâfık başı Übey b. Selûl'un de yeğenidir. Yani Übey b. Selûl, Ebû Âmir'in dayısıdır⁴⁷. Cahiliyede Hristiyanlığı kabul etmiş, Bedir Savaşı ile birlikte İslâm'ın Medine'ye hâkim olmasının arkasından münâfıkları etrafına toplamış ve dayısı ile birlikte hareket etmiştir. Kendisi Hazrec kabilesi içerisinde saygın bir kişiliğe sahiptir. Hz. Muhammed (s.a.s.) Medine'ye geldikten sonra, müslümanların etrafında toplandığını, İslâm'ın sesinin yükselmeye başladığını ve Bedir savaşında kazanılan zaferi görünce, Hz. Muhammed'e (s.a.s.) ve İslâm devletine olan düşmanlığını Medine dışından yürütmeyi tercih etmiştir. Bedir'den sonra Medine'den kaçıp ilk olarak Mekke müşriklerinin yanına sığınmış, onları Hz. Peygamber'e karşı savaşmaya teşvik etmiştir. Bu kişi, diğer müşrik Arap kabileleriyle lobi faaliyetleri yaparak, Hendek savaşını hazırlayanlardan birisidir. Ahzâb/Hendek savaşında uğradıkları hezimet ile tekrar Mekke'ye dönmüş, Mekke'nin fethi sırasında Tâif'e gitmiş, Tâif'in fethinden sonra da Şam'a kaçarak Kayser'e sığınmış, ancak bu süreçte Medine'deki münâfık gruplarla iletişimini kesmemiştir. Şam'dan bir mektup yazarak, kendisinin çok yakında bir ordu ile gelip, Hz. Muhammed (s.a.s.) ile savaşarak onu geldiği yere tekrar göndereceğini vadetmiş, karargâh olarak da Dırâr Mescidi'ni işaret etmişti.

Böylelikle Ebû Âmir, devlet düşmanlığını ülke dışından, Übey b. Selûl ise içeriden olmak üzere terör faaliyetlerini devam ettirmişlerdir. Nitekim Münâfık lider Ebû Âmir'in yurt dışında ikamet etmesi, İslâm düşmanları ile daha yakından ve kolayca diyaloga girmesini sağlamıştır⁴⁸. Medine'deki nifâk faaliyetlerini çok yakından takip eden Ebû Âmir, şehirdeki ajanları vasıtasıyla tüm bilgileri elde etme imkanına sahipti. Bu anlamda ne kadar yahudi, hristiyan ve arap müşrik devletleri varsa hepsi ile lobi faaliyetleri yürütmüş, Mekkeli müşrikleri savaşa kışkırtmış, İslâm'a düşman ne kadar kabile, kurum, kuruluş varsa hepsinin ittifak kurmasını sağlayarak Ahzap/Hendek Savaşı'nın oluşumunda büyük rol oynamıştır. Bundan sonra yahudi, münâfık ve müşrik ittifakı kurulmuş, iç ve dış düşmanlar, İslâm devletini yıkma konusunda bir araya gelmişlerdir. Ancak

⁴⁵ İbn-i Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II/290 ve sonrası.

⁴⁶ İbn-i Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, I/585.

⁴⁷ Muhammed İbn-i Sa'd, *et-Tabakâtu'l-Kubrâ*, Haz. İhsân Abbâs, Beyrut: Dâru Sâdir, 1968, V/65.

⁴⁸ Sezikli, *Hz. Peygamber Devrinde Nifâk Hareketleri*, 157.

Allah müminlere olan vaadini yine gerçekleştirmiş ve münâfıkları hezimete uğratmıştır.

e. Devleti Kendi Çıkarlarına Kullanma: Münâfıklar daha önce de belirtildiği üzere, tüm hayatlarını kendi çıkarları üzerine bina etmiş bir karaktere sahip kimselerdir. Müslümanlıkları da sadece çıkarları kadardır. Menfaatlerine ters düşen bir durumda hemen muhalefet eder ve algı yaratarak devleti yıpratmaya çalışırlar. Kur’ân-ı Kerîm’de zekât gelirlerinin dağıtımını sırasında, eğer kendilerine pay verilirse gayet memnun oldukları, bu menfaatler ellerinden alınca ise ağır sözler ederek Hz. Peygamber’i küçük düşürücü ifadeler kullandıklarından söz edilmektedir.⁴⁹ Hz. Peygamber’in savaş ganimetlerini paylaştığı bir ortamda, temim kabilesinden Zu’l-Huveysir adlı kişinin gelerek ‘Ey Peygamber, adil ol’ şeklindeki saygısız ifadesi âyetin nüzul sebebi olarak zikredilmektedir. Hz. Peygamber’in bu kişiye cevabı, “Yazıklar olsun sana, ben adil olmazsam başka kim adil olabilir” şeklinde olmuş ve Hz. Ömer (r.a.) “Ey Allah’ın Resulü, izin verin bunun boynunu vurayım,” diye izin istemiştir. Ancak her zaman olduğu gibi Hz. Peygamber üstün siyasi dehası ile Hz. Ömer’e (r.a.) izin vermemiş ve şu ifadeleri kullanmıştır: “Ömer, bırak onu gitsin. Çünkü onun öyle taraftarları var ki, namazlarına baksanız, kendi namazınızı, oruçlarına baksanız kendi orucunuzu küçümsersiniz. Fakat bunlar, okun yaydan fırlaması gibi dinin dışına çıkarlar”.⁵⁰ Burada münâfıkların adil bölüşüm olmadığı yönünde algı yaratmaları, Hz. Peygamber’i ve dinî yıpratmaya yönelik tutumlarından kaynaklanan bencillik ve çıkarıcılıklarıdır.⁵¹ Yoksa dine inandıklarından ve adalete düşkün olduklarından değildir. Zaten Hz. Peygamber’e adil olmasını söylemekle kendilerine en büyük payın verilmesini beklemektedirler. Diğer insanlarla eşit paylaşımı bile kabul etmeyip, devletin tüm gelirlerini kendi hesaplarına aktarma yönündeki düşünceleri, kendilerini bu saygısız tutuma sürüklemiş ve peygamberin kendi taraftarlarına çok, kendilerine az pay verdiği algısını oluşturmaya çalışmışlardır. Böyle bir çıkarıcı anlayış, bireysel ve toplum hayatında, insan denilen en yüce varlıktaki incelikleri ve en önemlisi de aklı, nefsi emmârenin tutsağı haline getirmiştir.⁵²

f. Darbe Girişimleri:

Tebük Seferi başka bir ismiyle “Gazvetü’l-Fâdiha” (غزوة الفاضحة) şeklinde isimlendirilmiştir.⁵³ Arap dilinde “fedaha” (فضح) fiilinin anlamı,

⁴⁹ Tevbe, 58.

⁵⁰ Buhârî, “İstîtâbe” 7; Müslim “Zekat” 48.

⁵¹ Mehmet Emin Özafşar, V. diğ. *Hadislerle İslâm*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2012, I/624.

⁵² Ramazan Altıntaş, “Kur’an Bağlamında Dünyevileşme”, *Eski Yeni: Üç Aylık Düşünce Dergisi*, sy. 14, (2009): 12.

⁵³ Kastalânî, *Şerhu’l- Mevâhibi’l-Ledünniyye bi’l-Mihahi’l-Muhammediyye*, IV/66.

ayıp ve kusurun ortaya dökülmesi, rezil etme, utandırma, mahcup etme, çirkin bir işin yapılıp gizlenmesinden sonra onu gün yüzüne çıkarma, ifşa etme anlamlarına gelir.⁵⁴ Bu anlamda “Fâdiha Savaşı” diye isimlendirilmesindeki gaye, münafıkların yıllardır içlerinde gizledikleri küfür, fitne ve düşmanlıklarının teşhir edilip ortaya dökülerek gün yüzüne çıkması anlamı taşımaktadır.

Münâfikların devlete karşı darbe teşebbüsleri Tebük Seferi öncesinde işaretlerini vermeye başlamıştı. Henüz savaş hazırlıkları başladığı sırada münafıklardan bir grup, yahudi olan Süveylim’in evinde toplanarak, Tebük Seferi’ne katılacak olan halkı engelleme ve Hz. Peygamber’in (s.a.s) etrafından dağılmalarını sağlamak üzere bir araya geldikleri haberi alınmıştı. Bu haber üzerine Hz. Peygamber, Talha b. Ubeydullah ve beraberinde bir grup sahabeyi onlara gönderip münafıkların toplandıkları Süveylim’in evini ateşe vererek üzerlerine yıkılmalarını emretmiştir.⁵⁵ Zaten Kur’an’ın ifadesi ile; “Şu sıcak havada sefere çıkmayın,⁵⁶” diye toplumda algı yaratmaya çalışmaları bu meseleyi izah etmektedir.⁵⁷ Dikkat edilirse münafıklar, devlet başkanının, evlerden çıkararak toplanma ve zorlu bir mücadele için yaptığı çağırışı sabote etmek için, toplumsal bir algı yaratma uğruna, evlerden çıkılmamasını, şayet çıkarlarsa Rum gibi bir imparatorluk karşısında öldürüleceklerini ilan etmek suretiyle bir korku salmak istiyorlar. Zaten münâfikların, yahudi Süveylim’in evinde toplanmalarının nedeni darbe planlarını buradan yürütmektir.

Tebük seferinin bir başka ismi de “Gazvetu’l-’Usre” (غزور العسرة) şeklindedir.⁵⁸ Arap dilinde “el-usre” (العسرة) kelimesi, bolluk, kolaylık ve refahın zıttı olan fakirlik, darlık, şiddet ve yokluk demektir.⁵⁹ Kur’an-ı Kerim de bu savaş için “usre” ifadesini kullanmış,⁶⁰ Buhâri Tebük Seferi için koyduğu bâb ismine “usre” (بَابُ غَزْوَةِ ثُبُوكَ وَهِيَ غَزْوَةُ الْعُسْرَةِ) ismini vermiştir.⁶¹ Buradaki zorluk daha çok su ve zaruri ihtiyaçların darlığının yanı sıra, ordunun gücü, mesafenin uzaklığı bakımından da ciddi sıkıntıların bulunmasıdır. Yolculuk esnasında kesilen develerin işkembesinden çıkan suyu içmelerine kadar varan bir rivayet bu zorluğu anlatmaya kafidir.⁶²

⁵⁴ İbn Manzûr, *Lisânu’l-Arab*, II/545.

⁵⁵ İbn Hişâm, *es-Siyretü’n-Nebeviyye*, II/517.

⁵⁶ Tevbe, 9/81.

⁵⁷ Kastalânî, *Şerhu’l-Mevâhibi’l-Ledünniyye bi’l-Mihahi’l-Muhammediyye*, IV/72.

⁵⁸ Kastalânî, *Şerhu’l-Mevâhibi’l-Ledünniyye bi’l-Mihahi’l-Muhammediyye*, IV/66.

⁵⁹ İbn Manzûr, *Lisânu’l-Arab*, IV/563.

⁶⁰ Tevbe, 9/117.

⁶¹ Buhârî, “Megâzî” 81.

⁶² Kastalânî, *Şerhu’l-Mevâhibi’l-Ledünniyye bi’l-Mihahi’l-Muhammediyye*, IV/67.

Bu savaş, münâfık elebaşı dahil, birçok İslâm düşmanının içinde gizlediği kirli düşünce dışarı yansımıştır. Münâfıkların beklentisi, Bizans İmparatoru Herakles'in Şam'da hazırladığı 40 bin kişilik ordu Tebuk'te İslâm ordusu ile karşılaşacak ve müslümanlar bozguna uğrayacaklardı. Hatta Bizans'a sığınan münafık elebaşı Ebû Âmir, Kubâ'daki taraftarlarına Medine'ye geleceğini ve karargâhı hazırlamaları talimatını vermişti. İçerideki münâfık elebaşı Übey b. Selûl'de, Hz. Peygamber sağ dönmesi durumunda, Medine girişinde kendisine suikast düzenleme emrini vermişti.⁶³ Daha önce de böyle darbe girişimlerinin olduğunu ifade eden Tövbe Suresi'nde Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “*Münâfıklar, bundan önce de bozgunculuk çıkarmak istemişler, sana karşı birçok entrikalar çevirmişlerdi. Neticede hakikat geldi ve onlar arzu etmemesine rağmen, Allah'ın emri üstün geldi*”.⁶⁴ Uhud Savaşı'nda ordunun içine sızarak, tam savaş başlayacağı esnada ordunun üçte birine tekabül eden bir grup askeri savaştan geri çekmek suretiyle, İslâm ordusunun gücünü zayıflatmaları,⁶⁵ yaptıkları darbe girişimlerinden sadece bir tanesidir.

Ancak şunu net bir şekilde bir kez daha ifade etmek gerekir ki, Kur'an'ın çizdiği münâfık tablosu her devir ve coğrafyadaki münâfıkların aynı karakterde olduğunu ortaya koymaktadır. Hz. Peygamber dönemindeki bir münafığın hal, tavır, davranış ve karakteri ne ise, sonraki devirlerde de aynı insan tipi ile karşılaşmak mümkündür.⁶⁶ İmâm-ı Ebû Hanife, “*el-Âlim ve'l-Müteallim*” adlı eserinde, o günün münâfıklığı ile ilk devrin münâfıklığı, o günün küfrü ile ilk devrin küfrünün aynı olup olmadığını soran öğrencisine şunları söylemiştir: “Evet, bugünkü münâfıklık ile ilk dönem münâfıklık, bugünkü küfür ile de ilk dönemin küfrü aynıdır. Aynı şekilde bugünkü İslâm ile ilk dönem İslâm'ı da aynıdır. Hz. Peygamber devrinde nifâk, kalp ile inkâr ve yalanlama, dil ile tasdik edermiş şeklinde görünme ve ikrar etmektir. Bu durum bugün de aynıdır. Kur'an-ı Kerim'de münâfıkları tavsif eden âyetlerde Allah Teâlâ, “*Münâfıklar sana geldiği zaman, biz şahitlik ederiz ki, sen Allah'ın Resulüsün, derler*” şeklindeki ikrarlarından dolayı Allah Teâlâ onları reddetmek ve yalanlamak üzere “*Elbette sen Allah'ın Resulün, ancak münâfıklar kesinlikle yalancıdır*lar” buyurmaktadır.⁶⁷ Dikkat edilirse Allah Teâlâ'nın münâfıklara “yalancılar” demesi, onların dedikleri şeyin yalan olmasından değil, aksine onların yalancılıkları, dillerinin ikrarında söylediklerinin kalplerinde tasdik bulmamasındandır”.⁶⁸

⁶³ İbn-i Âşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, X/270.

⁶⁴ Tövbe, 9/48.

⁶⁵ Buhârî, Fedâilü'l-Medîne 10; Müslim, Sıfâtu'l-Münafikîn 6; İbn-i Âşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, X/219.

⁶⁶ Yasin Pişgin, Kur'an'da Karakter İnşası, Ankara: İlahiyat Yayınları, 2017, 144-145.

⁶⁷ Münâfikûn, 63/1.

⁶⁸ Ebû Hanife Nu'mân b. Sâbit b. Zûta, *el-Âlim ve'l-Müteallim*, Tah. Muhammed Zâhid el-Kevserî, Kahire: Mektebetü'l-Hancî, 1949, 21.

Medine döneminde yahudilerle dost olan bu münâfiklarla, müminlerin asla dostluk kurmamaları emredilmektedir. Kur'ân-ı Kerîm bu hususta net bir tavır ortaya koymuş ve müminlere hitaben; mümin olanlardan başkasını sırdaş ve dost edinmeyi yasaklamıştır. Çünkü bunlar tüm güçleri ile müslümanlara zarar vermeye, dirliklerini bozmaya çalışırlar. Müslümanların başına gelen her olumsuzluk onları sevindirir. Kinleri ağızlarından dışarı taşmıştır, fakat kalplerinde saklı bulunan kinleri daha büyüktür.⁶⁹ Allah Teâlâ münâfiklar konusunda müminlerin takınması gereken tavırları saymaya devam ederek, *“İşte sizler öyle kimselersiniz ki, onları seversiniz, halbuki onlar sizi asla sevmeyiz, siz Kur'ân'ın tümüne inanırsınız, onlar ise sizinle karşılaştığında “inandık” der, kendi başlarına olduklarında size karşı duydukları öfkeden dolayı parmak uçlarını ısırırlar”*⁷⁰ buyurmuştur. Münâfikların kinleri o derece büyüktür ki, müslümanlar lehinde gelişen her türlü iyilik onları üzer, müslümanların başına gelen sıkıntılar ise onları sevindirir.⁷¹ Bu âyetlerde belirtilen münâfikların, artık içlerinde gizli olan kin, nefret ve küfürleri dışlarına taşmış, birçok entrika ve darbe girişimi ile devlete ve müslümanlara ihanet etmiş kimseler olduğu söylenebilir. Çünkü süreç içinde münâfiklarla iyi geçinmeyi politik bir mesele olarak gören Hz. Peygamber'e hitaben Allah Teâlâ, Tebük Seferi sonrasında devlete darbe ve Hz. Peygamber'e suikast girişimi gibi çirkin senaryoların sonunda, asıl düşmanın münâfiklar olduğunu, onlarla savaşmasını ve onlara sert davranmasını emretmiştir.⁷²

Tebük Seferi sonrasında müslümanların hezimetini bekleyen münâfiklar umduklarını bulamamış ve İslâm ordusunun zafer ile Medine'ye dönmüştür. Münâfiklar bu defa başka bir planı ortaya koyarak Hz. Peygamber'e suikast düzenlediler. Bu anlamda, bir grup münâfik, maskeli bir şekilde Medine girişinde bekleyecek, Hz. Peygamber oradan geçerken hep birlikte üzerine saldırarak onu öldüreceklerdi.⁷³ Başarısız oldukları bu çirkin girişimlerinin akabinde Kur'ân bunları mürted diye isimlendirmiş, artık gösteriş şeklinde bile olsa bunların müslümanlığı kabul edilmemişti. Zira bunlar vatana ihanet suçu işlemiş, devleti ve liderini ortadan kaldırma girişiminde bulunmuşlardı. İslâm devletinin bütün nimetlerinden faydalanan münâfikların bu şekildeki tutumlarını Kur'ân şöyle beyan etmiştir: *“Ey peygamber, kâfir ve münâfiklarla cihat et, onlara karşı çetin ol, onların gidecekleri yer cehennemdir, ne kötü bir varılacak yerdir orası. Onlar böyle bir olaya girişmediklerine dair Allah'a yemin ederler, fakat o kâfirliği yaptılar. Bunlar sözde müslüman idiler ama artık kâfir oldular. Beceremeyecekleri bir eyleme (darbe girişimi/Hz. Peygamber'e suikast)*

⁶⁹ Âli İmrân, 3/118.

⁷⁰ Âli İmrân, 3/119.

⁷¹ Âli İmrân, 3/120.

⁷² Tevbe, 9/73-74.

⁷³ İbn-i Âşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, X/270.

yeltendiler. Güya bu şekilde öç almaya kalkıştılar. Bu öç alma isteklerinin tek sebebi ise Allah'ın inayeti ile Allah'ın ve Peygamber'in onları zengin etmiş olmasıdır.⁷⁴ Yukarıda ifade edilen “böyle bir olaya girişmediklerine dair Allah'a yemin ederler” ifadesinden kasıt, Tebuk Seferi dönüşü münâfıkların darbe hazırlıkları, öç alma arzuları ve suikast planlarıdır. Bu durumlar Hz. Peygamber'e vahiy olarak inmeye başlamıştı. Kur'an'ın bu konudaki haberlerini duyan Cellâs b. Süveyd adındaki münâfık elebaşı, kendi taraftarlarının huzurunda ‘eğer Muhammed'e inen bu Kur'an Allah katından ise, ben şu eşekten daha aşağılık olayım’ şeklinde bir söz söylemişti. Orada bulunanlardan bazıları böyle ağır bir söze tepki verince, hâdisi Allah Resulüne iletilmiş ve bu kişi Hz. Muhammed'in (s.a.s.) huzurunda yeminler ederek böyle bir söz söylemediğini iddia etmiştir. Âyetin iniş sebebi için bu olayı zikreden müfessirler, Cellâs bu sözü söylediğinde tepki veren kişinin Âmir b. Kays olduğunu, durumu Hz. Peygamber'e ileten kişinin de aynı sahabe olduğunu söylemişlerdir. Ancak bu münâfık, böyle bir şey söylemediğine dair yeminler edince, Âmir münafığın elini tutup havaya kaldırmış ve ‘Allah'ım, sen doğru söyleyenin sıdkını, yalancının da yalanını peygamberine bildir’ diye dua etmişti. Bunun üzerine münâfıkların suikast ve darbe planlarını deşifre eden yukarıdaki âyetler nâzil olmuştur.⁷⁵

Münafıkların sürekli kriz yaratma ve toplumsal kaos oluşturma teşebbüsleri, Buhârî'nin Sahihî'nde Câbir b. Abdullah'tan (r.a.) rivayet edilen tarihi bir olayda net bir şekilde anlatılmaktadır. Benî Mustalık gazvesi esnasında Muhâcirler'den biri ile Ensâr'dan biri arasında bir tartışma yaşanmıştı. Bu sırada Muhâcir olan kendi kabilesine ‘Ey Muhâciler yetişin’ diye bağırmış, Ensâr'dan olan da ‘Ey Ensâr siz de yetişin’ şeklinde imdat istemişti. Bu sesleri işiten Hz. Peygamber (s.a.s.) derhal olay yerine gelmiş ve durumu anladıktan sonra böyle bir çağırma âdetini terk etmelerini, kabile ismi ile yardım istemenin cahiliye dönemindeki kokuşmuş ırkçılık ifadeleri olduğuna dikkat çekerek, onların sadece kardeş olduklarını söyleyerek⁷⁶ her iki tarafı teskin etmişti. Bu olaya tanıklık eden münâfıklar hemen Übey b. Selûl'e gelerek haber vermiş, kendisinden gereğini yapmasını istemişlerdi. Çok küçük bir meseleyi toplum içinde algı yaratmak suretiyle büyütüp insanların arasına fitne sokmaya çalışan münâfık başı, derhal harekete geçerek yanındakilere, muhacirlerin Medine'ye geldiklerinde sayılarının az olduğunu, şimdi ise Ensâr'dan daha fazla bir sayıya sahip olduklarını söyleyip, onları kinle doldurmaya çalışmıştı. Kur'an âyeti ile Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bildirilen bu meselede münâfık başı Übey b. Selûl veya onun avanelerinden el-Cüllâs b. Süveyd b. es-Sâmit,

⁷⁴ Tevbe, 74-75.

⁷⁵ Fahreddin er-Râzi, *Mefâtihu'l-Gayb*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2000, XVI/108.

⁷⁶ İbn-i Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî Bişerhi Sahihî'l-Buhârî*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1960, VIII/650.

etrafındakilere “Medine’ye döndüğümüzde orada bulunan yerliler ve asiller bir olup, muhacirleri şehirden kovacağız”⁷⁷ demişti. Hatta daha ağır cümleler kurup “besle köpeği, sonra da gelip seni ısırısın” şeklinde ifadeler kullanmıştı.⁷⁸ Münâfık liderinin bu sözleri Zeyd b. Erkam tarafından Hz. Peygamber’e (s.a.s.) bildirildiğinde,⁷⁹ orada bulunan Hz. Ömer (r.a.) “Bana müsaade edin bu kâfirin kellesini vurayım Ey Allah’ın resulü” diye Resûlu Ekrem’den izin istemiş, Efendimiz ise Hz. Ömer’in (r.a.) bu isteğine mâni olmuş ve onları öldürmenin devlete zarar vereceğini ifade etmişti. Hz. Peygamber (s.a.s.) “Bırak onu Ömer, insanlar Muhammed ashabını öldürüyor” şeklinde algı oluşmasını istemem” buyurmuştu.⁸⁰ Sözlerinin Hz. Peygamber’e (s.a.s.) ulaştığını anlayan Übey b. Selûl, korkudan derhal Efendimizin yanına gelip böyle bir cümle söylemediğine dair yemin etmek suretiyle inkâr etmiştir⁸¹.

Burada münâfıkların liderinin tek hedefi bugün FETÖ/PDY örgütünün yaptığı gibi⁸² ülke içerisinde bir iç karışıklık meydana getirmek ve insanların birbirine savaş açmalarını sağlamaktı. Böylelikle toplumun umutlarını karartıp, onları bunalıma ve korkuya sürükleyerek, savaş, kan ve fitneden siyasi çıkar elde etmeyi planlıyordu. Nitekim münâfıkların başının, güya Medineli ensârın haline üzülmüş gibi davranıp, Mekkeli muhacirleri ve başta Hz. Peygamber’i (s.a.s.) kastederek “besle kargayı oysun gözünü” şeklindeki tahrik edici cümlesi, şehirdeki düzeni bozup, anarşik bir ortam yaratmaya yönelikti. Hz. Ömer’in (r.a.) böyle bir durum karşısında bu kişinin öldürülmesini teklif etmesi ise bu kişilerin açıkça vatana ihanet suçu işlendiğinin bir göstergesidir. Çünkü Hz. Ömer’in (r.a.) bir kişi için idam teklifi ile Hz. Peygamber’e (s.a.s.) başvurması, sıradan bir hadise olmayacağı aşıkardır. Öyle anlaşılıyor ki, münâfıklara müslüman muamelesi yapmanın sınırı, gizledikleri komplolarının açığa çıkmasına kadar ki olan zaman dilimi ile sınırlıdır. İslâm hukukuna göre bu kişiler, içinde gizledikleri küfürlerini eyleme döktükleri anda mürted/vatan haini olarak yargılanır, tövbeleri kabul edilmez ve gerekli cezaya çarptırılırlar.⁸³ Nitekim, mürtedler, ya Müslüman görünmek suretiyle Müslümanlara savunmasız anlarında saldırarak ya da işlediği bir cinayetin cezasından kaçarak Müslümanlarla savaş halindeki putperestlere l<atılan yahut siyasi

⁷⁷ Münâfıkûn: 96/8.

⁷⁸ Vâkidî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, II/416; Muhammed b. Cerir et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân fi Te'vili'l-Kur'an*, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2000, XIV/363.

⁷⁹ Buhârî, Tefsîr, (Münâfıkûn, 1); Vâkidî, II/417.

⁸⁰ Buhârî, Tefsîr, Münâfıkûn 1; Müslim, Birr 16; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an 63.

⁸¹ Vâkidî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, II/418.

⁸² Hilmi Demir, “FETÖ: Mezhepler Üstü Din Öğretimi ve Alevi Açılımı”, (2018) <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/hilmi-demir/602515.aspx>, 01.06.2018. Erişim Tarihi: 01.10.2018.

⁸³ İbnu Ebî'l-İzz el-Hanefî, *Şerhu'l-Akideti't-Tahâviyye*, Kahire: Dâru's-Selâm, 2005, 494.

rekabet ve kabile asabiyetini saptırıcı bir etken olarak kullanan yalancı peygamberler liderliğinde otoriteye başkaldıran kimselerdi.⁸⁴

Hz. Peygamber'in (s.a.s) Ömer'e (r.a) izin vermemesi şeklindeki tutumu ise o günün sosyal yapısı içerisinde değerlendirildiğinde çok önemli bir siyasi konjonktüre işaret etmektedir. Münâfıkların yapmak istedikleri şey, ülkede bir iç karışıklığın çıkması ve İslâm toplumunda birliğin bozularak kaos ortamının yaratılmasıdır. Münâfıkların liderinin ya da onlardan herhangi birisinin, Peygamberin (s.a.s.) emri veya izni ile öldürülmesinden bile kendilerine siyasi çıkar sağlamayı hedefleyen bir beklenti içerisindeydiler. Dolayısıyla kamuoyunda 'Muhammed ashabını katlediyor' şeklindeki bir algı oluşturacaklarını öngören Hz. Peygamber (s.a.s.) böyle bir duruma fırsat vermemiştir.

Münâfıkların bölücü faaliyetlerinin başka bir boyutuna da Hz. Peygamber (s.a.s) ile Useyd b. Hudeyr'in arasında geçen konuşma işaret etmektedir. Tebuk'ten Medine'ye dönüşten sonra münâfıkların bir kaos planı olduğunu anlayan Hz. Peygamber (s.a.s.) orduyu derhal hareket geçirmiş ve normal olmayan bir vakitte yola çıkarmıştı. Useyd, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) bu tutumunu görünce ona hiç de uygun olmayan bir zamanda yola çıktığını sormuştu. Zira Hz. Muhammed (s.a.s.) daha önce böyle bir saatte hiç yolculuk yapmamıştı. Üseyd'in bu sorusu üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.): 'Yoksa arkadaşınızın söylediklerini duymadın mı?' buyurdu. Useyd: 'Hangi arkadaş ey Allah'ın resulü?' deyince, Peygamberimiz (s.a.s.): 'Übey b. Selûl' buyurdu.⁸⁵ Kaos haberi Üseyd'e ulaşmamış olmalı ki Hz. Muhammed'den (s.a.s.) ne olduğunu sormuştu. Hz. Peygamber de (s.a.s.): 'Şayet Medine'ye dönerlerse asillerin aşâğılıkları şehirden çıkaracaklarını' planladıklarını söyledi. Bu diyalog üzerine Üseyd (r.a.) şu önemli noktaya işaret etmiştir: "Ey Allah'ın Peygamberi, Allah'a yemin ederim ki eğer sen istersen onu Medine'den çıkarırsın. Yemin olsun aşâğılık olan münâfık başının ta kendisidir ve sen şerefliisin'. Daha sonra da şunları ekledi: 'Ey Allah'ın elçisi, yine de ona yumuşak davran, yemin ederim Allah seni bize gönderdiğinde bu kişi devlete sahip olmak için, Medine halkı kendisine taç giydirmek üzere değerli taşlar hazırlamıştı. Bundan dolayı bu kişi senin için Medine idaresini onun elinden aldığını düşünüyor, demiştir.'⁸⁶

g. Ekonomik Manipülasyon ve Gayri Meşru Kazanç:
Başkalarını ekonomik olarak kontrol altına almak için akıl oyunları yapma

⁸⁴ Recep Erdoğan, "İslam Açısından Dindarlığın Değeri ve İrtidatın Cezalandırılması", *Eski Yeni: Üç Aylık Düşünce Dergisi*, sy. 4 (2007): 98.

⁸⁵ Vâkidi, *Kitâbü'l-Meğâzî*, II/419.

⁸⁶ İbn-i Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, VII/3576.

anlamına gelen manipölasyon, münâfikların yönetimini hedef aldıkları bir başka fitne hareketidir. Münâfikların niteliklerini bütün çıplaklığı ile gözler önüne seren Münâfikûn Sûresi, bunların takip ettiği siyasi hilelerden biri olan ekonomik kaos çıkarma planlarını ümmetin bilgisine sunmaktadır. Bu da ellerinde yetki ve ekonomik güç olan münâfikları, müslümanlara yardımı kesmesi yönünde telkinde bulunmak, zekat ve ganimet dağıtımı esnasında kendilerine daha fazla pay ayrılmasını istemek ve bunun için şehirde “haksızlık yapıyor” algısı uyandırmaya çalışmalarıdır. Nitekim Benî Müstalik savaşında insanların şiddetli krizlere maruz kaldığı bir sırada, Münâfik başı Abdullah b. Übey b. Selûl kendi yakınlarına, Peygamberin tarafında bulunan kimselere bir şey verilmemesini telkin etmiş, bununla Peygamberin etrafından dağılıp gideceklerini hedeflemişti. Münâfikların liderinin bu sözleri, onların iğrenç karakter yapılarını ve çirkin fitratlarını daha belirgin bir hale getirmektedir. Bunu yapmakla, müslümanların önünü kesmek ve ekonomik kriz çıkartarak halkı ve devleti yıpratma politikasını gerçekleştirmek istemişlerdi. Zaman ne kadar değişse de inanç çatışmalarında, hak ve iman muhalifleri hep aynı yöntemle başvurmuşlardır. Onlar bu basit anlayışlarından dolayı dünya hayatının sadece ekonomiden ibaret olduğunu zannetmektedirler. İnsanların iş ve iktisadi hayatında önlerini kesmek suretiyle onları aç bırakarak galip geleceklerini sanmışlardır. Küfrün mantığı eskiden olduğu hiçbir asırda değişmemiştir. Kur’ân’ın çizdiği münâfik profili, o gün için ne kadar önemli bir geçerliliğe sahip ise bugün de roller değişse bile aynı realitesini korumaya devam etmektedir.

Kureys’in müşrikleri, Hâşim oğullarını ve Peygambere iman edenleri, ona yardım etmekten vazgeçirmek, etrafından dağılmalarını sağlamak ve Allah’ın elçisini müşriklere teslim etmelerini temin için ekonomik ambargoya tabi tutmuşlardı. Tarihin bazı kesitlerinde birtakım gayr-i müslim ülke ve yönetimler, dindar kimseleri yiyecek karnelerinden yoksun bırakarak açlıktan ölmek veya dini inkâr etmek durumunda bırakmışlardır. Ekonomik ambargo uygulamak, aç bırakmak, işini ve geçimini sağlama yolunda engeller çıkarmaya çalışmak gibi yöntemlerle müslümanları sindirmeye çalışma metotları, değişmeyen küfür mantığı olarak devam etmektedir. Geçmişten günümüze tüm münâfik ve inkârcı kesimler, kesintisiz olarak bu iğrenç yöntemi uygulamalarına rağmen, göklerin ve yerin hazinelerinin Allah’ın elinde olduğunu görmezden gelmişlerdir. Nitekim Kur’ân âyeti, ‘zaten münâfikların bunu anlamadığını’ ifade etmiştir.⁸⁷

Tek hedefi dünya olan münâfikların olmazsa olmazlarından bir tanesi de nereden ve nasıl gelirse gelsin anlayışıyla kaynağı önemli olmayan ekonomik kazanç elde anlayışıdır. Para karşısında kriz geçirecek kadar

⁸⁷ Münâfikûn, 63/7; Kutup, *Fî Zilâli'l-Kur’ân*, VI/3579.

maddeye düşkün oldukları ifade edilen münâfıklar, elde ettikleri gayri meşru ekonomik gelirlerini, müslümanlara karşı komplo teorileri kurmakta harcamışlardır.⁸⁸ Zaten müslüman toplum içinde, müslüman imajı vermelerindeki gayelerinden birinin de ekonomik kazanç elde etme olduğu bilinmektedir. İslâm'ın zekât, ganimet, sadaka ve yardımlaşma gibi kavramlarını sürekli istismar etmiş ve kendi kötü emellerinde kullanmışlardır. Nitekim ganimet paylaşımında Hz. Peygamber'in adaletli davranmadığı algısını yayarak, kendi taraftarlarına daha fazla ganimet verilmesi gerektiğini söylemeleri, bu anlamda toplumda kriz çıkarma yolunu denemeleri, böyle bir gayri meşru ekonomik kazanç elde etme heveslerinden kaynaklanmaktadır.

Başka bir açıdan; münâfıklar ekonomik gelir elde etme ve sosyal menfaat sağlama uğruna toplumun genel geçer kuralları olan iffet ve haya konusunu bile istismar etmekten çekinmemişlerdir. Müslüman gözükmelerine rağmen, hiçbir utanma ve sıkılma olmadan, çıkarları uğruna kendi kadınlarını, iffetlerini bozmaya zorlamış, onların bedenleri üzerinden ekonomik kazanç elde etmekte bir beis görmemişlerdir. Bu anlamda, çete elebaşı Abdullah b. Übey b. Selûl'un, geceleri kendi cariyelerini menfaat karşılığında zenginlere ve makam sahibi kimselere pazarladığı ifade edilmiştir. Bu cariyelerin fuhuş bataklığına düşürülmesi, toplumda kölelerin bulunmasından daha tehlikeli bir durumdur. Kur'ân'da belirtilen ve "*İffetli kalmak isteyen cariyelerinizi dünyalık birtakım çıkarlar için fuhşa zorlamayınız*"⁸⁹ âyeti, münâfık başının bu tutumu üzerine nazil olmuştur. Cariyelerin bu iğrenç fiile zorlanması ve böylesine aşağılık bir yolla ekonomik kazanç elde etme yöntemi, münâfıkların değişmeyen özelliklerinden biri olarak ifade edilmiştir.⁹⁰

Muharref Tevrat'ta bile kendi peygamberlerinin dili ile "günahkâr, boynu kalın ve inatçı"⁹¹ bir millet olarak nitelenen yahudiler, her dönem münâfıkların daimî müttetikleri olmuş, yılanın deliğe sığındığı gibi, yahudilere sığınmışlardır. Çünkü her ikisi de aynı amaca yürüdüklerinden dolayı, neticede birleşmekteydiler. Münâfıklar her ne kadar dillerinin ucuyla 'iman ettik' demiş olsalar da bir tek amaçları, İslâm'a ve müslümanlara saldırmaktı. Bunun için her dönemde, münâfık ve yahudi, fitne kulvarında birbiriyle yarış içinde olmuşlardır. Allah Teâlâ, münâfık ve yahudilerin İslâm'a karşı birlikte yürüttükleri yarışlara ilişkin hakikati, açık ve net bir şekilde müslümanların dikkatine sunmaktadır. Kur'ân,

⁸⁸ Asbahânî, *Hilyetu'l-Evliya ve Tabakâti'l-Asfiya*, III/128.

⁸⁹ Nûr, 24/33.

⁹⁰ İsmail İbn-i Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, Haz. Muhammed Hüseyin Şemdüddin, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999, VI/51.

⁹¹ Muhammed Ali el-Hülî, *et-Tahrîfi't-Tevrât*, Ürdün: Dâru'l-Fellâh, 1989, 70.

münâfikları, ‘kalpleri iman etmediği halde ağızlarından inandık diyenler’⁹² şeklinde nitelmiş, bunların yahudilerle olan ilişkileri için de üzüntüye mahal olmadığını ifade etmiştir. Çünkü münâfik karakter, körü körüne yalana kanan kimseler olduğu için, yahudiler bunlara kelimelerin anlamlarını çarpıtarak, “size şöyle bir hüküm verilirse uyun, şayet başka bir söz söylenirse kulak asmayın” diye yönlendirme yapıyorlardı.⁹³ Bu âyet, Medine’de bulunan ve Medine kurallarına göre suç işlemiş bazı yahudilerin kendi inandığı Tevrat’taki hükümlerden kurtulmak için menfaatlerine uygun bir çıkış yolu, hile veya bir fetva arayışı içine girmelerinden bahsetmektedir. Nitekim âyetin hükmü adeta günümüzü tarif edercesine tazeliğini koruduğu görülmektedir. Günümüzde de dudaklarının ucu ile ‘biz de müslümanız’ diyen, ama kalpleri iman etmemiş olan bir takım müslüman yaftalı grupların tutumlarında da aynı durum göze çarpmaktadır. Bunların amacı sadece dini istismar ederek, onu şahsi menfaatlerine bir kılıf olarak kullanmaktır. Din, kendi iğrenç menfaatlerine ters düşen bir hükmü ortaya koyduğu zaman, onu bir kalemde silip atarak, “bunlar teferruattır” şeklinde din karşıtı bir hükmü ortaya koyabilmektedirler. Bu mesele asrı saadette yaşandığı gibi bugün için de yaşanan bir hakikattir. Bu konuların Kur’ân’da bütün çıplaklığıyla dile getirilmesindeki asıl hedef, müslüman nesilleri uyarmak, onları hidayetten saptırabilecek tutumlardan koruyarak gözlerini dört açmalarını sağlamaktır.⁹⁴ Âyet ayrıca küfürde birbiriyle yarışan, bin bir çeşit entrika ve komplo teorisi peşinde olan münâfikların davranışları için, Hz. Peygamber’e üzülmemesini emretmiştir. Çünkü bu kimselerin kalpleri kir bağladığını ifade eden Allah Teâlâ, onları dünyada rezil olmakla, ahirette de çetin bir azapla cezalandıracağını söylemiştir.⁹⁵ Bunlar, yalan ve batıl konuşmalar söz konusu olduğunda kulaklarını dört açmakta, gerçek ve doğruların karşısında ise kulaklarını tıkamaktadırlar. Israrla haram yerler, faiz, rüşvet, adam kayırma, münâfik ekibin menfaati için başkalarının hakkını gasp etme gibi durumlar bunlarda karakter halini almıştır. Dikkat edilirse âyette haram ifadesi ‘suht’ (السحت) sözü ile kullanılmıştır. Suht ise, haram ve zararlı anlamına gelmekle birlikte, sahibinin onurunu, dinini, namusunu, şerefini zedeleyen bir yasaklık içermektedir.⁹⁶

h. İslâm Düşmanları İle İş Birliği: Münâfik çete, dışarıda lobi faaliyetleri ile düşman ülkeleri İslâm devleti aleyhinde kışkırttıkları gibi, içeride de İslâm’a muhalifi gruplarla iş birliği içerisinde olmuşlardır. Kur’ân-ı Kerîm onların bu tavırlarını şu ifadeleri ile dile getirmiştir: “*Onlar müminleri bırakıp kâfirleri dost ediniyorlar. Acaba onların yanında şeref mi*

⁹² Mâide, 5/41.

⁹³ Mâide, 5/41

⁹⁴ Kutup, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, II/88.

⁹⁵ Mâide, 5/41

⁹⁶ Râğıp el-İsfehânî, *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'an*, Haz. Muhammed Seyyid Keylânî, Matbaatu Mustafâ el-Babî el-Halebî, Kahire, 1961, 225.

arıyorlar? Oysa şeref bütünüyle Allah'ındır"⁹⁷ Tercih edilen görüşe göre âyette geçen kâfirlerden maksat, yahudiler ve müttefikleri olan münâfıklardır. Çünkü asrı saadette olduğu gibi münâfıkların sığındığı ve gizli buluşmalar yaptığı kimseler, karakterler birlikteliği bulunan yahudiler olmuştur. Bunlar her türlü komplo teorileri kararlarını yahudilerle birlikte almış, müslüman toplumu güç duruma sokacak davranışları onlarla birlikte yürütmüşlerdir. Yukarıdaki âyette Allah Teâlâ, onların bu tutumlarını kınayıcı bir üslupla, "*sizler iman ettiğinizi iddia etmenize rağmen neden İslâm düşmanları ile birlikte hareket ediyorsunuz, yoksa siz, İslâm düşmanlarının yanında izzet veya güç mü arıyorsunuz*", şeklindeki sorularla münâfıkların karakter yapısını ortaya çıkarmaktadır. Müminleri bırakıp kâfirleri dost edindiklerine yapılan vurgu, aynı zamanda münâfıkların karakterinde bulunan ve gücün hakikatine inandıklarına dair düşüncelerini ortaya koymaktadır. Bu sayede, izzet ve güç beklentisi içinde oldukları İslâm düşmanlarının, aslında izzet ve güçten yoksun oldukları gerçeği de aydınlığa kavuşmuş olmaktadır. Bu âyet ile birlikte mümin olduğunu ifade eden birinin, Allah'ın dışında birinden izzet ve şeref beklentisi içerisinde olması kınanmıştır. Zaten bir kimsenin hem Allah'a inanıp hem de Allah'a düşman olan kimselerden şeref ve yardım beklemesi, kendi içinde bir tezat oluşturmaktadır.⁹⁸

2. Alınan Tedbirler

H. Muhammed'in (s.a.s.) münâfıklara karşı başarısındaki en büyük sır, onlara karşı hemen ilk hamlede devlet otoritesini kullanmamış olmasıdır. Aksine onların aşırı iki yüzlü davranışlarına karşı müslüman muamelesi yapmış, hiçbir şekilde hukuklarını zayi etmemiştir. Onlara verdiği sözleri yerine getirmiş, kendilerine müşrik ya da murtet muamelesinde bulunmamıştır. Hatta liderleri olan Abdullah b. Übey b. Selûl'ün bazı isteklerini bile yerine getirmiştir.⁹⁹ Zaten Kur'an âyetleri de ilk önceleri onların öldürülmesi değil, şerlerinden sakınılması yönünde emirler vermiştir.¹⁰⁰ Her fırsatta ümmetin arasına fitne tohumu saçmak için fırsat kollayan münâfıkların tutumları karşısında H. Peygamber (s.a.s.) asla sükûnetini bozmamış, sabır ve teenni ile hareket etmeyi tercih etmiştir.

H. Peygamber'in onlara karşı sergilediği bu tutum zamanla kamuoyu tarafından da bilinir bir hale gelmiş ve münâfıkların başı Übey, bizzat müslüman olan oğlu tarafından infaz edilmek istenmiştir. Abdullah b. Übey b. Selûl'ün Medine'de çıkarmak istediği bölücü faaliyetleri yakından

⁹⁷ Nisâ: 4/139.

⁹⁸ Kutup, *Fî Zilâli'l-Kur'an*, II/726.

⁹⁹ Sezikli, *H. Peygamber Devrinde Nifâk Hareketleri*, 178.

¹⁰⁰ Münâfikûn, 63/4.

takip eden oğlu Abdullah'ın, Hz. Peygamber'e (s.a.s) gelerek şu ifadeleri kullanması çok ciddi tarihi bir tarihi olayı ortaya koymaktadır: “Ey Allah'ın resulü eğer babamı öldüreceksen bu görevi bana vermeni ve başımı benim sana getirmemi istiyorum. Nitekim tüm Hazrec kabilesi de bilir ki içlerinde benden daha fazla babasına saygılı davranan kimse yoktur. Eğer onu öldürme işi bir başkasına verilirse bu durum nefsimi ağır gelir ve babamın katilinin insanlar içinde dolaşmasına tahammül edemeyebilir, onu öldürmekten korkarım. Böyle bir durumda ise kâfir birine karşılık mümin birini öldürerek cehenneme girmekten korkarım”. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.s) İbn Selûl'ün müslüman olan oğluna: “Aksine biz ona karşı iyi davranacak ve bizimle beraber olduğu sürece onunla iyi arkadaşlık edeceğiz” buyurmuştur.¹⁰¹

Hz. Peygamber'in (s.a.s) bu tutumu İslâm toplumu için çok önemli bir siyasi meseleyi gündeme getirmektedir. Kendilerini İslâm toplumunun bir ferdi gibi göstermeye çalışan münâfık grupların, içlerinde besledikleri kin ve düşmanlık, kırsal kesim tarafından bilinmeyebilirdi. Böyle bir durum ise dışarıdan bakanlar, müslümanların birbirini öldürdüğü ya da Hz. Muhammed'in (s.a.s) kendi arkadaşlarını katlettiği izlenimi verme ihtimalini beraberinde getirebilirdi. Tüm bu yanlış izlenimlerin önüne geçebilmek için politik davranan Hz. Peygamber (s.a.s), bunların devlete ve ümmete karşı duydukları kin, nefret, öfke ve düşmanlıklarını bizzat kendi faaliyetlerini ile ortaya koymalarını ve böylelikle kamuoyu tarafından düşman olduklarının bilinmesini sağlamak için onlara mühlet tanımıştır. Nitekim zaman içerisinde münâfıkların ortaya koydukları düşmanca eylemler, suikast, iftira, şantaj, casusluk, bölücülük ve darbe planları toplum tarafından açıkça görülmeye başlanmıştır. Sonunda ise İbn Selûl'ün, herhangi bir olay çıkarması söz konusu olduğunda bile bizzat kendi akrabaları tarafından azarlanır, terslenir ve yaptığı kötülükler kınanır bir duruma gelmiştir. İbn Selûl'ün oğlu Abdullah'ın Hz. Peygamber (s.a.s.) ile olan diyalogu bu meseleyi net bir şekilde ortaya koymaktadır. Toplumun münâfık elebaşına ve avenelerine olan bu tepkisini Hz. Peygamber (s.a.s.) bizzat görmüş ve Hz. Ömer'i (r.a.) huzuruna çağırarak; “görüyorsun Ömer, Allah'a yemin ederim ki o gün senin dediğin gibi onu öldürecek olsaydın, birçok kişi üzerine titrer ve adeta kahraman ilan edilirdi. Ancak mühlet verildi, süreç beklendi ve kamuoyu artık bu insanların iki yüzlü olduklarını, aslında din ile alakalarının olmadığını, amaçlarının ülkeyi kaosa sürüklemek olduğunu iyice öğrendi. İşte şimdi onlara onu öldürmelerini söyleyecek olsam derhal öldürürler” buyurmuştur. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.), “o gün Peygamber'in(s.a.s.) bunlara karşı davranışının ne kadar isabetli ve bereketli olduğunu bir kez daha anladığını ifade etmiştir”.¹⁰²

¹⁰¹ İbn-i Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II/293.

¹⁰² İbn-i Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II/293.

Hız. Peygamber (s.a.s.) ilk zamanlarda münâfiklara karşı müsamahalı davranmasının¹⁰³ bir başka nedeni de henüz devletin önlem alma konusunda hazır olmadığı bir zamanda, onların ayrı bir düşman cephesi kurmalarını engellemektir. Ancak Hız. Peygamber'in (s.a.s.) uyguladığı bu ince siyaset, ihtiyatı elden bırakma şeklinde değil, aksine onlara karşı çok dikkatli davrandığı şeklinde okunmalıdır. Çünkü Hız. Peygamber onlara karşı her ne kadar müsamahalı gibi gözükse de belirli bir noktaya kadar yaptıklarına sabır göstermiş olsa da tedbiri asla elinden bırakmamış ve hedefe erişmek için bu grup karşısında oldukça dikkatli ve mutedil bir tavır takınmıştır.

Hız. Peygamber, münâfikların faaliyetlerini engelleme konusunda aşamalı bir metot uygulamıştır. Tedrici şekilde devam eden bu yöntemin muhtevasında, bunların hukukuna azami derecede riayet etmek, fırsat buldukça onlara Kur'ân dinletmek, düşünmek için zaman vermek, yeni yetişen nesli onların kumpaslarından korumak, lider olarak adaleti gözetmek, acele davranışlardan uzaklaşmak, Kur'ân ayetlerinin rehberliğinde nifâk olaylarını bertaraf etmek gibi hayati konular vardır. Nitekim zamanı gelip, içlerinde gizledikleri küfür dışlarına yansıyor, artık sabır taşı bile yontulma durumuna gelince, tümünün hesabı sorulmuş ve gerekli cezalar verilmiştir.¹⁰⁴ Zaten böyle bir durumda, alimlerin çoğunluğuna göre cezanın nedeni tek başına irtidat iken, Hanefilere göre, "İslâm'a karşı savaşır" öngörüsüyle idam edilir. Çağdaş bazı alimlere göre mürtede verilen ceza, Müslümanlara ve İslâm'a karşı fiilen savaş açma durumuna ilişkindir. Bu anlamda mürtedin cezası, devlet düzenini tehdit eden ve devrime çağırın kimselerin cezasıdır.¹⁰⁵

Hız. Peygamber'in (s.a.s.) onlara mühlet vermesindeki önemli noktalardan birisi de suça ait somut delillerin oluşmasını beklemesidir. Nitekim münâfiklar, önce şantaj, arkasından iftira, suikast, iç karışıklık çıkarma ve en son Tebuk Seferi dönüşü vurucu hamleyi yapıp, bir darbe ile Hız. Peygamber'i (s.a.s.) ortadan kaldırıp ülkede ihtilal yapmayı planlamış ve suçüstü yakalanmışlardır.

Münafıkların işledikleri suçun görmezden gelinmesinin ve hoşgörü gösterilmesinin süresi, içlerinde gizledikleri fitne ve bölücü faaliyetlerinin dışa yansması ile sınırlıdır. Nitekim "Ey peygamber, kâfirlerle ve münafıklarla savaş, onlara karşı sert ol"¹⁰⁶ emri bu sabrın son haddine

¹⁰³ Buhârî, Salât 46.

¹⁰⁴ Sezikli, *Hız. Peygamber Devrinde Nifâk Hareketleri*, 176.

¹⁰⁵ Recep Erdoğan, "Tarihsel Nedenler ve Teorik Sakıncalarıyla İslâm'da İrtidatın Cezalandırılması -Teolojik Bir Yaklaşım", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy. 26, (2015): 320.

¹⁰⁶ Tevbe, 9/73.

geldiğini ve hoşgörüye muhatap olanların sınırı aştıklarını ifade etmektedir. Burada sabır ve yumuşaklıktan sonra, Allah Teâlâ, Peygamberinden yeni bir strateji izlemesini talep etmektedir. Yukarıda zikredilen âyet dikkatlice incelendiğinde, kendileri ile mücadele edilecek kimselere münafıkları da katarak, inkârcı kafirlerle birlikte anılmıştır. Dolayısıyla artık yüzeysel bile olsa “biz de müslümanız” diyerek toplumu aldatmalarının hiçbir faydası yoktur. İçlerinde gizledikleri düşmanlığı dışlarına vurmuş, Tebük Seferi dönüşü Hz. Muhammed’e (s.a.s.) suikast girişiminde bulunmuş ve devleti yıkma düşüncelerini, eylem planında uygulamaya koymuşlardır. Yapılacak iş, din ve devletin onurunu koruma adına, hem apaçık düşmanlara/kafirlere, hem de gizli faaliyet yürüten münafıklara karşı sert ve katı davranılması, herhangi bir merhamet gösterilmeksizin bir mücadele örneği verilmesini ve tekrar bir terör planına fırsat verilmemesi emredilmektedir. Sonunda pasif direniş anlamındaki sabır dönemi kapanmış, kesin ve ayırıcı tavır ortaya konulması istenmiştir. Her hareketin kendisine göre şartları olduğu gibi her yöntemin de kendine göre aşamaları vardır. Hoşgörülü tutum bazen zarar ve sıkıntıları giderdiği gibi, sertlikte zarar verebilir.¹⁰⁷

Münafıklarla yapılacak mücadelede uygulanması gereken sertlik ve katılık şeklindeki strateji konusunda farklı yorumlar da yapılmıştır. Hz. Ali’ye göre, onlarla savaşılması istenmektedir. İbn-i Abbas ise, münafıklara karşı yapılacak mücadelenin, diplomatik düzeyde olması ve bu kimselerin içyüzlerinde bulunan ihanetin kamuoyu nezdinde ortaya konulması sağlanarak, toplumu uyarmak şeklinde gerçekleştirilmelidir.¹⁰⁸ Bu iki görüşün eylem planında Hz. Peygamber tarafından nasıl gerçekleştirildiğine bakıldığı zaman, yapılan mücadele daha net ortaya çıkmaktadır. Nitekim Hz. Peygamber nifak hareketlerinin ilk başladığı hicretin II. yılındaki Bedir Muharebesinden, hicretin IX. yılındaki Tebük Seferi’ne kadar olan zamanda bunlarla savaşmamış, içlerinde gizledikleriyle hükmederek onları yargılamamıştır. Ta ki Tebük Seferi sonrasında devlete karşı planladıkları ve başarısızlıkla sonuçlanan darbe ve suikast girişimleri ile içlerinde gizledikleri düşmanca davranışlar fiillerine yansımış ve mızrak çuvala sığmamıştır. Dolayısıyla İbn Abbâs’ın (r.a.) ifade ettiği “karşılıklı siyasi çözüm” önerisinin anlamı, Tebük seferine kadar olan dönem ile ilgili, Hz. Ali’nin söylediği “onlarla savaşılması” görüşü ise sabrın taşıdığı bir zaman dilimi olan Tebük Seferi ve sonrası olarak anlaşılmalıdır.

¹⁰⁷ Kutup, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, III/1677.

¹⁰⁸ Taberî, *Câmiu'l-Beyân fi Te'vili'l-Kur'ân*, XIV/364.

Sonuç

Münafıklar ile üstün bir siyaset takip eden Hz. Peygamber (s.a.s), önce bunların dış desteklerini ortadan kaldırmış ve onları yalnızlığa itmiş akabinde de müslüman toplum arasında oluşturduğu birlik ve kardeşlik bilinci ile iç huzuru ve güvenliği temin etmiştir. Bu yöntemle münafıklar, Hz. Peygamber henüz hayatta iken bile toplumdaki etkilerinin neredeyse tamamını kaybetmişlerdir.

Görüldüğü üzere münafıklar, amaca ulaşmak için meşruiyet ölçülerini hiçe sayarak her vasıtayı kullanabilen, iman tablosunun aslını teşkil eden sıdk, tasdik ve sadakat kavramlarını; ikiyüzlülük, takiyye ve yalancılık ateşiyle yakıp parçalayarak ortadan kaldıran, uğradığı kimlik kaybı nedeniyle kendine bile yabancılaşan bir terör örgütüdür. Bu kimselerde insanlık denilen en yüce varlık, anlam ve değerini kaybetmiştir. Bunlar, içinde buldukları yaşam tarzlarından kaynaklı olarak, zihinleri fesada uğramış, sağlam fitrattan uzaklaşmış ve benliğini kaybetmiş hastalıklı bir ruh haline sahip sağlık problemlili kimselerdir. Bu problem, sadece İslâm'ın değil, insanlığın bir sorunudur. Çift kimlikli/ikiyüzlü bir hayat tarzı, bunları öyle bir hale getirmiştir ki, yaşamlarını sadece ekonomik çıkar sağlama, sosyal statü elde etme, saygınlık ve güçlü olma gibi bir hedefe kilitlenmişlerdir. Böyle bir ütopya ise toplum vücudunda bulunan kanserli bir virüstür. Tedbir alınarak engellenmediği takdirde, tüm cemiyete nüfuz edebilecek bir kabiliyete sahip olan bu nifak virüsü, fitneye dönüştüğü andan itibaren toplumsal krizlere yol açmaktadır. Nitekim İslâm medeniyet tarihinde zekât vermeyi reddeden kimselerin oluşturduğu ridde savaşları, Hz. Osman'ın şehâdeti, Cemel ve Sıffin vakaları, Hz. Ali'nin şehit edilmesi gibi acı vakalar, nifâk mensuplarının fitneyi ateşlemeleri neticesinde oluşan toplumsal krizlerdir. Hatta Hz. Osman'ın şehit edenlerin onunla birlikte namaz kılan insanlar olması üzerinde önemle durulması gereken meselelerden biridir. Nitekim hariciliğin ortaya çıkmasına sebebiyet veren bu vahim hadise, büyük günah işleme meselesini gündeme getirerek küresel itikâdî parçalanmalara neden olmuştur.

Netice olarak, eskiden olduğu gibi, günümüzde de dini ritüelleri sadece ekonomik ve siyasi çıkar şeklinde anlamak ve anlatmak, tutarsız bir kişiliğin ortaya çıkmasına ve akabinde nifak gruplarının oluşmasına neden olmuştur. Nitekim bu kimselerde bulunan kişilik bozukluğu, bir takım şer odaklarının ekmeğine yağ sürmüş ve ekonomik olarak bunları beslemeye ve

gerektiğinde kullanmaya başlamışlardır.¹⁰⁹ Asrımızda görülen FETÖ/PDY, DEAŞ ve Boko Haram gibi terör örgütleri bunlardan sadece birkaç tanesidir. Bu durumda her bir toplum ferdinin öncelikli görevi, toplumsal birlik ve kardeşlik ruhunu geliştirerek dirlik ve düzeni sağlama yönünde adımlar atmasıdır. Aynı zamanda toplumda böyle bir karakterin oluşmasına engel olacak eğitim ve kültürel projeler geliştirmelidirler. Böylece İslâm'ı doğru bir yöntemle anlayarak, toplumu sahih bilgi kaynakları ile buluşturan, insânî değerlere sahip çıkan, insafı, ahlaklı ve merhametli nesiller yetiştirecek ve nifak virüsünün toplumu sarmasına engel olacaklardır.

¹⁰⁹ Hilmi Demir, “FETÖ'ye karşı neden sustuk?” <http://www.karar.com/gorusler/prof-dr-hilmi-demir-yazdi-fetoye-karsi-neden-sustuk-807393>. Erişim Tarihi: 01.10.2018.

Kaynaklar

ALGÜL, H., “Mescid-i Dırâr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 29, Ankara: TDV Yay., (2004): 272-273.

ALPER, H., “Nifâk ya da İmanda Çatışma (Kur’ân-ı Kerîm Bağlamında Nifâk Psikolojisi)”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2, sy. 1 (2002): 5-24.

ALTINTAŞ, R., “Kur’an Bağlamında Dünyevîleşme”, *Eski Yeni: Üç Aylık Düşünce Dergisi*, sy. 14, (2009):10-14.

ARDOĞAN, R., “İslam Açısından Dindarlığın Değeri ve İrtidatın Cezalandırılması”, *Eski Yeni: Üç Aylık Düşünce Dergisi*, sy. 4, (2007): 98-104.

ARDOĞAN, R., “Tarihsel Nedenler ve Teorik Sakıncalarıyla İslâm’da İrtidatın Cezalandırılması-Teolojik Bir Yaklaşım”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy. 26, (2015): 311-330.

ARDOĞAN, R., “İslam Âlimlerine Göre Darbeye Rıza: Leş Yemek”, *Türkoloji Araştırmaları Dergisi* 12, sy. 16, (2017): 83-102.

ASBAHÂNÎ, E.N., *Hilyetu’l-Evliya ve Tabakâti’l-Asfiya*, Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1988.

ASKALÂNÎ, İ.H., *Fethu’l-Bârî Bişerhi Sahîhi’l-Buhârî*, Beyrut: Dâru’l-Ma’rife, 1960.

ÂŞÛR, T., et-Tahrîr ve’t-Tenvîr, Tunus: Dâru’t-Tûnûsiyye, 1984.

BEYHÂKÎ, E. B., *Delâilu’n-Nüvübbe ve Ma’rifeti Ehvâli Sahibi’ş-Şerîa*, Haz. Abdulmu’ti Kal’acî, Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1988.

BUHÂRÎ, M.İ., *el-Câmiu’l-Müsnedü’s-Sahîh*, Tah. Muhammed b. Züheyr Nâsır, Beyrut: Dâru Tûki’n-Necât, 2001.

DEMİR, H., “FETÖ’ye karşı neden sustuk?” 2018, <http://www.karar.com/gorusler/prof-dr-hilmi-demir-yazdi-fetoye-karsi-neden-sustuk-807393>. (01.10.2018)

DEMİR, H., , FETÖ: Mezhepler Üstü Din Öğretimi ve Alevi Açılımı, 2018, <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/hilmi-demir/602515.aspx>, 01.06.2018. (01.10.2018).

EBÎ ŞEYBE, E.B., *el-Musannef fi’l-Ahâdisi ve’l-Âsâr*, Riyad: Mektebetü Rüşd, 1989.

EBÛ HANÎFE, N.S., *el-Âlim ve'l-Müteallim*, Tah. Muhammed Zâhid el-Kevserî, Kahire: Mektebetü'l-Hancî, 1949.

ENSÂRÎ, İ., H., *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, Tah. Mustafa es-Sekkâ, İbrâhim el-Ebyârî, Kahire: el-Matba'atu'l-Hayriyye, 1920.

ERDOĞAN, İ.H., “Geçmişten Günümüze Münâfıkların Değişmeyen Karakteri (Kur'ân-ı Kerîm'deki Nitelikler)” *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi* 5, sy. 16, (2018): 175-204.

EVKURAN, M., “15 Temmuz Sonrası İslam Düşüncesinde Toplum ve Siyaset” *Eski Yeni: Üç Aylık Düşünce Dergisi*, sy. 34 (2017): 95-105.

EVKURAN, M., İslam Düşüncesinde Otoritenin Tarihsel ve Teolojik Kurulumu: Allah'ın ve Sultân'ın Mutlaklığı Üzerine Tartışma, *Milel ve Nihal Dergisi* 14 sy. 1, (2017): 36-62.

GÜNDÜZ, A., *Kur'ân'ın Nüzûl Sürecinde Kadınlar ve Hükümler*, İstanbul: Nida Yayınları, 2018.

HAMİDULLAH, M., (1980) *İslâm Peygamberi*, Çev. Salih Tuğ, İstanbul: İrfan Yayınevi, 1980.

HANEFÎ, E.İ., *Şerhu'l-Akîdeti't-Tahâviyye*, Kahire: Dâru's-Selâm, 2005.

HÛLÎ, M. Alî., *et-Tahrîfî't-Tevrât*, Ürdün: Dâru'l-Fellâh, 1989.

ISFEHÂNÎ, R., *el-Müfredât fî Garibi'l-Kur'ân*, Haz. Muhammed Seyyid Keylânî, Kahire: Matbaatu Mustafa el-Babî el-Halebî, 1961.

İBN-İ KESİR, İ., *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, Hz. Muhammed Hüseyin Şemdüddin, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999.

İBN-İ SA'D, M., *et-Tabakâtu'l-Kubrâ*, Haz. İhsân Abbâs, Beyrut: Dâru Sâdır, 1968.

KASTALÂNÎ, A. M., (1996). *Şerhu'l-Mevâhibi'l-Ledünniyye bi'l-Mihahi'l-Muhammediyye*, Haz. Me'mûn b. Muhyiddin el-Cinân, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1996.

KURT, H., “Kelamcılara Göre Münafık”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 13, (2006): 131-160.

KURT, H., “Amel Bakımından Münafıkların Özellikleri” *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2, sy. 4, (2013): 51-64.

KUTUP, S., *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, Beyrut: Dâru's-Şurûk, 2003.

MÜSLİM, İ. H., *el-Câmiu's-Sahîh*, Beyrut: Dâru'l-Cîl, 1919.

NİSÂBÛRÎ, E. İ., *el-Keşfü ve'l-Beyân*, Haz. Tâhir b. Âşûr, Beyrut: Dâru İhyâit-Turâsi'l-Arabî, 2002.

ÖZAFŞAR, M. E. ÜNAL, İ. H., ÜNAL, Y. ERUL, B. MARTI, H. DEMİR, M., *Hadislerle İslâm*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2012.

ÖZARSLAN, S., Selim Özarslan, “Terör ve Kelâmî Perspektiften İslâm'ın Teröre Bakışı” *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11, sy. 2 (2001): 369-382.

PİŞGİN, Y., *Kur'ân'da Karakter İnşası*, Ankara: İlahiyat Yayınları, 2017.

RÂZÎ, F., *Mefâtihu'l-Gaby*, Beyrut: Dâru'l-Kübûbi'l-İlmiyye, 2000.

SEZİKLİ, A., *H. Peygamber Devrinde Nifâk Hareketleri*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

TABERÎ, M. C., *Câmiu'l-Beyân fî Te'vîli'l-Kur'ân*, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2000.

TİRMİZÎ, M.İ., *el-Câmiu'l-Kebîr*, Thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1998.

VÂKİDÎ, M. A., *Kitâbü'l-Meğâzi*, Haz. Marsden Jones, Beyrut: Âlemu'l-Kütüb, 1984.